4.000.000 ТОННА „ОҚ ОЛТИН“ ТАЙЁР!
ҲОРМАНГ ЭНДИ, ҒОЛИБ ПАХТАКОРЛАР!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

16 НОЯБРЬ 1966 й. 1-йил чиқиши.
ЧОРШАНБА.
№ 118
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ҚУВОНЧИМИЗ ЧЕКСИЗ

Ҳорманг энди, лабзи ҳалол пахтакорлар!

Биз тўқимачилар серқуёш республикамиз ифтихори бўлган «оқ олтин»имиз билан ҳақли равишда фахрланамиз. Ўзбекистоннинг 4 миллион тонна пахта берганлиги тўғрисидаги хабар эса, биз тўқимачиларни чексиз қувонтириб юборди ва сиз «оқ олтин» ижодкорлари — қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига бўлган меҳр-муҳаббатимизни янада оширди.

Ҳурматли пахтакорлар! Сиз ўз ижодий меҳнатингиз билан улкан «оқ олтин» хирмони кўтардингиз. Бу хирмон қанчалик салмоқли бўлса, халқимиз ҳаёти шунчалик фаровон бўлади. Мамлакатимиз қудрати янада мустаҳкамланади.

Сиз етиштирган дурдонадан комбинатимизда ип-газлама ҳамда турли-туман хом ашёлар тайёрланиб, халқимизни нафис ва гўзал кийим-кечакларга буркайди. Комбинатимизда бир йилда ўрта ҳисобда сиз етиштирган «оқ олтин»нинг 20 минг тоннагa яқини қайта ишланади ва газлама тўқиб чиқарилади.

Комбинатимизда пахтадан тайёрланаётган маҳсулотлар мамлакатимиз бўйлаб тарқалиб қолмасдан, чет элларга ҳам юборилади. Биз Англия, Дания, Индонезия, Жазоир, Афғонистон, Марокаш, Греция, Швеция, Сенегал, Судан, Таиланд ва бошқа кўпгина мамлакатларнинг ҳам буюртмаларини бажармоқдамиз. Бу демак бизнинг республикамиз орқали мамлакатимизнинг чет мамлакатлар билан иқтисодий ва маданий алоқалари янада ривожланиб бормоқда.

Азиз пахтакорлар! Сизларни эришилган катта ютуқларингиз билан кўп минглик тўқимачилар номидан яна бир бор муборакбод этамиз, келгуси йилги улкан хирмонингиз янада баракали бўлсин деймиз.

Тошкент тўқимачилик комбинати коллективи номидан:
З. АБДУЛЛАЕВ — комбинат директори, С. ПУЛАТОВА — Ленин орденли донгдор тўқувчи, КПСС XXIII съезди делегати, М. АЛПАТОВА — Ленин орденли донгдор йигирувчи, М. ЙЎЛДОШЕВА — Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Қ. ҒАФУРОВ — мастер ёрдамчиси, шаҳар Советининг депутати, А. ПЯТИЛОВА — мастер ёрдамчиси, Б. ЖЎРАЕВА — Ленин орденли донгдор йигирувчи.

БЎЛАЖАК ИНЖЕНЕРЛАР ХИРМОНИ

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институтининг кўп мингли студентлар, ўқитувчилар ва ўқишга кўмаклашувчи коллективлари ҳам республика пахтакорларини катта ютуқ билан чин кўнгилдан табриклайдилар.

Институтимиз ҳар йили қишлоқ хўжалик инженерларидан катта группасини тайёрлаб чиқариш билан республикамизда пахтачиликни ривожлантириш ишига ўзларининг катта ҳиссасини қўшиб келмоқда. Фақат ўтган йили институтимизни 800 қишлоқ хўжалик механизацияси бўйича мутахассис битириб чиқди. Улар республикамиз колхоз ва совхозларида бу йилги мўл ҳосилни етиштиришда бевосита иштирок этдилар.

Институтимиз шу йилнинг ўзида республика колхоз ва совхозларида пахтани машинада теришга ёрдам бериш мақсадида студентлардан 888 кишини пахта териш машиналарини бошқарадиган механик ҳайдовчилар қилиб етиштирди.

Ўрта Чирчиқ районидаги институтимизнинг 1 400 гектарлик ўқув-тажриба хўжалигида бу йил пахтадан мўл ҳосил етиштирдик. Давлатга 2,5 минг тонна пахта топширилди. Ўқув-тажриба хўжалигида етиштирилган ҳосилнинг 60 процентн студентлар томонидан машинада териб олинди.

Ўқув-тажриба хўжалигидаги С. Иззатов, А. Маҳмудов, М. Султонов, Ж. Каримов, Х. Мирхўжаев ўртоқлар бошлиқ бригадалар пахтадан юқори ҳосил етиштирдилар. Кўпчилик комплекс механизациялашган звенолар ўтган йилдагига нисбатан пахта ҳосилини 2 центнердан 6 центнергача оширдилар.

Бу йил институт студентлари Сирдарё, Тошкент областларида ва Тожикистоннинг янги очилган совхозларида машина билан 14 080 тонна пахта териб бердилар. Институтимиз коллективи бу йил Титов номли 6-совхозда 3 минг 320 тонна пахтани қўлда териб бердилар. Ҳаммаси бўлиб студентларимиз 17 минг 400 тонна пахта териб, республиканинг улкан хирмонига ўзларининг муносиб ҳиссасини қўшдилар.

Бундан ташқари улар пахта йиғим-терими даврида механизм ёрдами билан пахта юклаш ва пахтани кўрак чувиш машиналаридан ўтказиш ишларида ҳам, пахта териш машиналарини ва бошқа қишлоқ хўжалик техникасини ремонтдан чиқаришда ҳам актив иштирок этдилар.

Пахта териш ва бошқа ишларда актив қатнашган 800 дан ортиқ студент Сирдарё область партия ва комсомол ташкилотларининг мақтов қоғозлари ва бошқа қимматли буюмлар билан мукофотланди.

Институтимиз пахта теримида фидокорона меҳнат қилган ўзининг студентлари ва ўқитувчилари билан фахрланади. Машинада 50-80 тоннадан пахта терган Ш. Султонов, С. Саидмамутов, В. Лавденко, А. Абдутолипов, Э. Рўзиев, Т. Бобобеков, В. Нурматов, Т. Қодирбоев, А. Ирсембетов, Г. Цой, А. Глухов каби механизатор студентлар, мавсумда 4,5-5 тоннадан қўлда пахта терган Б. Тошпўлатов, К. Маматқулов, У. Сатторов, Б. Қурбонов, Э. Сафоев, А. Абдуразақов, Т. Ҳайдаров каби теримчи студентлар шулар жумласидандир.

Институтимиз коллективи республикамиз қишлоқ хўжалиги учун етук инженер кадрлар тайёрлаб бериш билан бир қаторда бундан кейин ҳам пахтадан юқори ҳосил етиштиришда ва бу ҳосилни йиғиштириб олишда қишлоқ хўжалик ходимларига яқиндан ёрдам беришга тайёрдир.

Т. АҲМЕДОВ,
Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институти партия комитетининг аъзоси.

Бугунги янгиликлар

ЯНГИ ЙИЛ ҲИСОБИГА

Бугун Қуйлиқ босмахонасининг аҳил коллективи йиллик маҳсулот ишлаб чиқариш планини бажарди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Матбуот давлат комитети маҳсулот ишлаб чиқариш йиллик планини муваффақият билан адо этган бу коллектив аъзоларини қизғин табриклади. Матбуотчилар маҳсулот таннархини арзонлаштиришда, меҳнат унумдорлигини оширишда, Калинин район «Ленинчи» газетасини графикда белгиланган вақтда босиб чиқариш ҳамда маҳсулот сифатини яхшилашда юқори кўрсаткичларга эришдилар.

Касаба союз аъзоларининг бу ерда бўлиб ўтган мажлисида босмахона ишчилари ўз устларига оширилган мажбурият олдилар. Улар йил охиригача йиллик план ҳисобида 137 процент маҳсулот бажаришга аҳд қилдилар.

ЎН БЎЁҚЛИ ОФСЕТ МАШИНАСИ

Бирлашган нашриёт босмахонасига 10 бўёқли офсет машинаси келтирилди. Ҳозир уни ўрнатиш учун тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда.

Бугун босмахонанинг офсет цехи механиги И. Данилов, матбаачилардан В. Полифёров, К. Мухторов ва ишчи С. Гутерман ўртоқлар Москвага ишлаб чиқариш командировкасини ўташ учун жўнаб кетишди. Улар Москвадаги «Правда» босмахонасида ишлаб турган ўн бўёқли офсет машинасини бошқаришни ўрганадилар.

Бу машинанинг афзаллиги шундаки, у бир йўла қоғознинг икки томонига тасвир тушира олади, тахлайди ва тикади. Хуллас, журнални тайёрлаш процессларини автоматик суратда бошқаради.

Бу машинадан Бирлашган нашриёт босмахонасида келгуси ойда ишлаб чиқаришда фойдаланилади.

ЭЛЕКТР ЖИҲОЗЛАРИ МАГАЗИНИ

Бугун пойтахтдаги Киров ва Карл Маркс кўчалари туташган жойда «Ташхозкульттorг» 55-магазинининг эшиклари очилди. Бу магазин биноси зилзила пайтида шикастланган эди.

Бугун харидорлар магазиндан янги келтирилган молларни харид қила бошладилар. Магазинга электр жиҳозлари, радиолалар, соатларнинг янги маркалари, тикув машиналари келтирилиб сотилмоқда.

АРТЕККА

Бугун Тошкент аэропортидан «Ил-18» ҳаво лочини Артекка парвоз этди. Андижон, Самарқанд, Қўқон, Сирдарё, Тошкент мактабларининг пионерлари унинг бортидан ўрин олишган. Ўзбек болалари Артекдаги «Дўстлик» пионерлар лагерида бир ой давомида дам оладилар.

«САОДАТ» БИЛАН УЧРАШУВ

Тошкентдаги Охунбобоев номли республика маданият уйида «Саодат» журнали редакцияси ходимларининг журналхонлар билан учрашуви бўлиб ўтди. Учрашувда журнал редакторининг ўринбосари Холида Аҳророва журналхонларга «Саодат»нинг режалари ҳақида гапирди. Шундан кейин журналхонлардан Ж. Қутлиева, М. Ғафурова, Р. Исабоевалар журналда ёритилаётган материалларнинг бадиий қиммати ва уларнинг аҳамияти ҳақида ўзларининг фикр ва мулоҳазаларини билдирдилар.

Бугунги янгиликлар

РЕСПУБЛИКАМИЗ ДОНГДОР МЕХАНИЗАТОРЛАРИ

М. ДАДАЖОНОВ,
Сирдарё областидаги «Андижон» совхозининг бригада бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони.

В. А. ТЮПКО,
Ўрта Осиё машина синаш станциясининг механизатори.

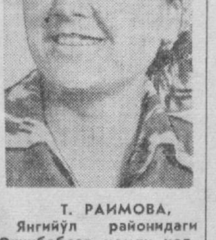

Т. РАИМОВА,
Янгийўл районидаги Охунбобоев номли колхознинг механик ҳайдовчиси.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» САҲИФАЛАРИДА

● Болгария Коммунистик партияси IX съездининг 15 ноябрь эрталабки мажлиси КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев нутқи билан бошланди. Ўртоқ Л. И. Брежнев ўз нутқининг охирида Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Болгария Коммунистик партияси IX съездига табригини съезд президиумига топширади.

● Совет Ўзбекистонининг пахтакорлари давлатга 4.000.000 тоннадан ортиқ пахта сотдилар.

ПАХТАДАН ЮЗ ХИЛ НАРСА

Ҳаммага маълумки, пахтадан 100 хилга яқин нарса ишлаб чиқарилади. Ҳозирги вақтда бизнинг институтимиз пахтадан халқ хўжалигида янада кўпроқ фойдаланиш проблемалари устида, айниқса пахта целлюлозасини кўплаб ишлаб чиқариш устида иш олиб бормоқда.

Йилдан йилга химия саноати учун сунъий ипак, шиналар учун хом ашё, кино плёнкалари, олий сортдаги қоғозлар ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун целлюлозага бўлган талаб ортиб бормоқда. Бу маҳсулотларнинг мустаҳкамлиги ва узоқ йиллар чидайдиган бўлиши хом ашёнинг сифатига боғлиқ.

Институтимизда пахта целлюлозасини олиш технологиясини такомиллаштириш устида бир неча йил иш олиб борилди. Бу ишда техника фанлари кандидати А. М. Зарипова раҳбарлигидаги лаборатория ходимлари ва институтнинг бошқа лабораториялари мутахассислари қатнашдилар. Бугун ишонч билан айтиш мумкинки, пахта целлюлозаси олиш устида олиб борилган илмий ишларимиз муваффақиятли равишда тугалланди.

Лабораторияларда олиб борилган илмий-текшириш ишлари ва ишлаб чиқаришда олиб борилган тажрибалар шуни кўрсатдики, бизнинг пахта целлюлозамиз чет эл маркаларидан қолишмайди. Бу целлюлозани олиш учун хом ашё бўлиб пахта тозалаш заводларида ҳар йили 100 минг тонналаб олинаётган линт хизмат қилади.

Қўлингизга бир қисм пахта чигитини олиб кўринг. Ҳар бир чигитда майда туклар қолганлигини кўрасиз. У пахта тозалаш заводларидан қолган қолдиқлардир. Ана шу чигитларда қолган тукдан мутахассисларнинг ҳисоблаб чиқишига қараганда ҳар йили 200 минг тоннага қадар олиш мумкин. Республика олимлари чигитларни яланғочлашнинг турли хил йўлларини ишлаб чиқмоқдалар. Бизнинг институт ходимлари ҳам бу ижодий мусобақада қатнашиб, ўзларининг чигит тукини химиявий йўл билан тўкиш йўлини тавсия этдилар.

ИНСТИТУТ МУТАХАССИСЛАРИ ЧИГИТНИНГ ХИМИЯВИЙ ЙУЛ БИЛАН ТУКИЛГАН ТУКИДАН ГЛЮКОЗА ОЛИШ ЙУЛИНИ ТАКЛИФ ЭТДИЛАР.

ХАЛҚ ХУЖАЛИГИ УЧУН, АЙНИҚСА ОЗИҚ-ОВҚАТ САНОАТИ УЧУН ҲАР ЙИЛИ УН МИНГ ТОННАЛАБ ГЛЮКОЗА ЗАРУР БУЛАДИ. ҲОЗИРГА ҚАДАР ГЛЮКОЗА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТИ БУЛГАН КРАХМАЛДАН ВА УРМОН ЕҒОЧИДАН ОЛИНАР ЭДИ. ИНСТИТУТ ХОДИМЛАРИ ОЛИБ БОРГАН ТЕКШИРИШ ШУНИ КУРСАТДИКИ, ПАХТА САНОАТЛАРИДАН ҚОЛГАН ҚОЛДИҚЛАРДАН 60 ПРОЦЕНТ ТОЗА ГЛЮКОЗА ОЛИШ МУМКИН ЭКАН. Бу эса шу миқдордаги ёғочдан олинадиган глюкозадан анча кўпдир.

ИНСТИТУТ МУТАХАССИСЛАРИНИНГ ҲИСОБЛАБ ЧИҚИШИГА ҚАРАГАНДА, ПАХТАЧИЛИК САНОАТИ ҚОЛДИҚЛАРИДАН ТУЛА ФОЙДАЛАНИЛСА, КЕЙИНЧАЛИК БУ НАРСА ХАЛҚ ХУЖАЛИГИМИЗ УЧУН БИР ЙИЛ ДАВОМИДА ЮЗ МИЛЛИОН СУМ ФОЙДА КЕЛТИРИШИ ВА МАМЛАКАТНИ ГЛЮКОЗАГА БУЛГАН ТАЛАБИНИНГ 50 ПРОЦЕНТ МИҚДОРИДА ҚОНДИРИШИ МУМКИН.

Олимлар пахта устидаги илмий текшириш ишларини давом эттирмоқдалар. Кейинги пайтларда улар биологик актив полимерлар яратиш йўлида баъзи бир янгиликлар яратдилар.

ПАХТА ҲАҚҚОНИЙ РАВИШДА «ОҚ ОЛТИН» ДЕБ АТАЛАДИ. ЧУНКИ ПАХТАДАН УНЛАБ ҲАР ҲИЛ НАРСАЛАР ИШЛАБ ЧИҚАРИЛМОҚДА. УЛАРНИНГ ҲАММАСИ ХАЛҚИМИЗНИНГ БАХТ-САОДАТИ ВА ФАРОВАН ҲАЁТИ УЧУН ИШЛАТИЛМОҚДА.

Ҳ. У. УСМОНОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, химия ва пахта целлюлозаси технологияси илмий-текшириш институтининг директори.

МЕДИКЛАР ҲИССАСИ

Октябрь районининг медицина ходимларидан 200 дан ортиқ киши Сирдарё область, Боёвут районидаги 1-Боёвут пахтачилик совхозининг «Октябрь» бўлимида пахта терди.

Ш. Нуриддинов, Ф. Жамилова, З. Саидова, М. Абдураҳмонова, Т. Зуннунова, Р. Зарипова, В. Габдураҳмановалар кунига 110-120 килограммдан пахта тердилар.

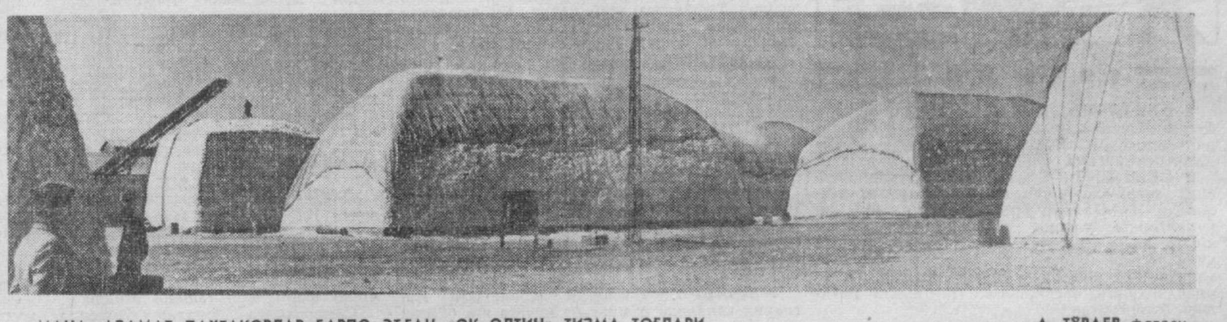

МАНА, АЗАМАТ ПАХТАКОРЛАР БАРПО ЭТГАН «ОҚ ОЛТИН» ТИЗМА ТОҒЛАРИ.

А. ТЎРАЕВ фотоси.

ОЙДИН ЙЎЛ

Ўзбекистон тарихида шу вақтга қадар ҳеч қачон ноябрь ойининг бошларида йиллик пахта тайёрлаш плани бажарилмаган эди. Яқиндагина — урушдан кейинги йилларда республикамизда 1 миллион тонна пахта учун курашган эди. Эндиликда эса, ноябрнинг ўртасига келганда 4 миллион тонна пахта топшириб қўйилди.

Эришилган бу муваффақият республикамизда пахтачиликни ривожлантириш соҳасида жуда катта ишлар олиб борилганлиги натижасидир. Суғориладиган деҳқончиликнинг интенсивлашганлиги, ернинг шўрини кетказиш, сув камчил районларни сув билан таъминлашни яхшиланганлиги, суғориладиган карталарнинг капитал планировка қилинганлиги, пахтанинг вильтга чидамли, юқори ҳосилли ва тезпишар навларини яратиш, ўғитлашнинг прогрессив усулларини қўлланиш, чигитни кенг қаторлаб экиш ва ғўзани комплекс парвариш қилиш, алмашлаб экишни тўғри йўлга қўйиш ва бошқа тадбирлрнинг амалга оширилиши ана шу ютуқларимизнинг негизи бўлди.

Қудратли техника ва илғор тажриба билан қуролланган деҳқонларимиз ва олимларимиз табиатни бўйсундирдилар.

Энг муҳими — ҳосилни машина билан теришда буюк бурилиш ясалди. Бу йил республика пахта далаларида 24 минг терим машинаси ишлади.

Республикада пахтачиликни комплекс механизациялашнинг ажойиб новаторлари бўлган Маннон Жалолов, Турсуной Охунова, Мамажон Дадажонов, Валентин Тюпко, Жавод Кўчиевларнинг минглаб издошлари етишиб чиқди.

Эндиликда пахтачилигимиз йиллар давомида синалган равон ва ойдин йўлга тушиб олди.

Биз яқинда Иттифоқимизда бирдан-бир пахта териш машиналарини ишлаб чиқарувчи «Ташсельмаш» заводида бўлдик ва завод бош конструктори Иван Петрович Панов билан суҳбатлашдик. Унинг сўзларига қараганда республикамиз қишлоқ хўжалик ходимлари, пахтачилик соҳасида ишлаётган олимларимиз, тажриба станциялари пахтачилигимизни шундай ойдин ва равон йўлга олиб чиққунга қадар қанчалик машаққатли йўлни босиб ўтган бўлсалар, пахта териш машиналарининг усталари ҳам ана шундай машаққатли йўлни босиб ўтганлар.

Урушдан илгари ишлаб чиқарилган шлангали машиналарни кўрган киши таажжубланмай қолмайди, албатта. Урушдан кейин СХМ-48 ва кейинчалик ана шу машинанинг бир оз яхшиланганн чиқарилди. Бу машиналар атиги бир қатордаги пахтани терарди. Кейинчалик СХС—1,2 маркали икки қаторни бирданига териб кетадиган машина яратилди. Бу машина ҳозир Иттифоқимиздаги пахтакор республикаларнинг далаларида ишлаётган ХВС—1,2 машинаси билан алмаштирилди.

Ўтган йили завод ХТ—1,2 икки қаторли машина ишлаб чиқаришга кўчди. Шу вақтга қадар бунёдга келтирилган машиналар трактордан ажрамас ва йиғим терим давридагина ишлатилар эди. ХТ—1,2 (яъни икки қаторнинг оралиги 120 сантиметр) машинасининг афзаллиги шундаки, бу машина Т 28 — ХЗ маркали тракторга аравага қўшгандек қўшиб қўйилади. Йиғим-терим тугагандан сўнг трактор отни аравадан чиқариб олгандек чиқарилади ва йил давомида бошқа ишларда фойдаланилади. Завод ҳар йили ана шундай машиналардан 7—8 мингтасини тайёрлаб бермоқда.

Бу машина ҳам Иттифоқимизнинг ҳамма пахта етиштирувчи республикаларида ҳамда пахтачилик билан шуғулланувчи чет мамлакатларда, айниқса Болгария, Куба, Греция ва Эронда кенг қўлланилмоқда.

Хитой Халқ Республикасида қўл кучи етарли бўлганлиги учун машинадан фойдаланилмайди. Ҳиндистонда ва Бирлашган Араб Республикасида эса чигит эгатларга эмас, балки шолига ўхшатиб чочиб юборилади. Шунинг учун машинадан фойдаланиш имконияти йўқ. Бундан сўнг Бирлашган Араб Республикасида чигит эгатларга экиладиган бўлса керак. Шунинг учун ҳам улар бу йил заводга 11 та пахта териш машинаси тайёрлаб беришни буюришди.

Бу йил завод олимлар ва тажрибакорлар томонидан таклиф қилинган 17 ХВ—1,8, яъни қатор ораси 90 сантиметр қилиб экилган жойларда ишлайдиган икки қаторли машинадан тажриба учун 400 га яқин ишлаб чиқарди ва Сирдарё областига юборилди. Бу машиналар йиғим-терим бошланиши олдидан кўрсатилган хўжаликларга етказиб берилди ва уларнинг ҳаммаси жуда яхши ишлади. Келаси йили бу машина чигитни ана шундай схемада экиладиган майдонларга қараб, етарли даражада — бир неча минг дона чиқарилади. Бу машина Москвада бўлиб ўтган халқаро виставкада юқори баҳо олди ва олтин медаль билан мукофотланди.

Бу йил завод тарихида ажойиб воқеа юз берди — заводдан оралиги 60 сантиметр бўлган, тўрт қаторни бирданига териб кетадиган гигант — 14ХВ—2,4 маркали машина яратилди. Бу машина Владимир шаҳридан, чиқадиган Т28—Х4 тракторига қўшилади. Владимирликлар ҳам бу тракторни эндигина ўзлаштиришмоқда. Улар бу йил Тошкентга фақат 25 дона ана шундай трактор юборишган эди. Тошкентликлар ҳам шунга яраша машина чиқаришди.

Шундай қилиб, ҳақли равишда «Ўзбекистон» деб ном олган бу машинадан 25 та ишлаб чиқилди ва республикамиздаги атоқли механизаторларимиз Маннон Жалолов, Мамажон Дадажонов ва бошқаларга юборилди. Улар бу қудратли ва мураккаб машинани моҳирлик билан бошқариб, мавсумда 300—400 тоннадан пахта теришди. «Андижон» совхозининг бригада бошлиғи Мамажон Дадажонов мавсумда 417 тонна — республикада энг кўп пахта терди. Бунча пахтани қўлда териб олиш учун 150 тажрибали теримчи керак бўлар эди.

Бу машинани кўплаб ишлаб чиқариш 1968 йилдан бошланади. Чунки Владимир тракторсозлари Т28 — Х4 тракторини фақат ўша йилга келиб тўла ўзлаштириб оладилар.

ЭНГ МУҲИМИ ШУНДАКИ, БУ ЙИЛ ПАХТА ТЕРИШ МАШИНАСИГА БЎЛГАН ТАЛАБ ҲАР ҚАЧОНГИДАН ҲАМ ОРТДИ. Тошкент областининг механизаторлари машиналарни заводдан тўғри далага олиб кетишдилар. Қувонарли яна бир факт: бу йил заводдан чиқарилган пахта териш машиналари тўғрисида бирорта ҳам шикоят ёки рекломация тушмади.

Завод коллективининг ана шундай такомиллашган машиналарни кўплаб ишлаб чиқаришида янги муваффақиятлар тилаймиз.

М. РАҲИМОВ.

ОБ-ҲАВО

Ҳаво очиқ. Кечаси 0-2, эртага кундузи 18-20 даража иссиқ бўлади.

ПАХТАНИНГ ЯНГИ НАВЛАРИНИ ЯРАТАМИЗ

СССРда экиладиган пахта майдонининг кўпчилик қисмини ҳозирча 108-ф нави эгаллайди. Бу нав Ўрта Осиёнинг Шимолий пахта зонасидан то Жанубий районларигача ташқи муҳитга мослашиш хусусиятига эга. Бу нав Чимкент области ва Қирғизистоннинг тоғли районларидан тортиб, Сурхондарё областигача экилади.

Шунга қарамасдан 108-ф бир қанча камчиликлардан холи эмас. Бу камчиликлардан бири унинг вильт касаллигига чидамли эмаслигидир. Бундан ташқари бу навнинг толаси V типга жавоб беради. Ваҳоланки тўқимачилик саноати учун VI ва IV типдаги сифатли тола талаб қилинади.

Ҳозирги пайтда 108-ф нави ўрнига янги навлар яратилди ва районлаштирила бошланди. Бу янги навлар йилдан-йилга кўпроқ майдонни эгалламоқда.

Пахта экиладиган районларнинг шимолий зоналарида: Озарбайжон ССР, Қозоғистоннинг Чимкент области, Қорақалпоғистон АССР ва Самарқанд областининг тоғ этаги районларида ҳозирги пайтда янги С — 4727 нави экиляпти. Бу нав қишлоқ хўжалик фанлари доктори Борис Петрович Страумал ва илмий ходим А. И. Тишин ўртоқлар ҳамкорлигида яратилган ва 1961 йилда районлаштиришга топширилган.

Бу янги нав ҳосилдорлиги ва толасининг сифати жиҳатидан 108 — Фдан фарқи бўлмаса ҳам унга нисбатан 8—10 кун тез пишади. Тезпишарлиги орқасида совуқ тушгунча териб олиниши ҳисобига унинг ҳосилдорлиги 15—20 процент ортиқдир.

Бу навнинг тезпишарлиги орқасида биринчи сортларга топшириладиган пахтанинг ҳажми ортади. Бу эса ўз навбатида ҳосилни йиғиштириб олишга сарф бўладиган харажатни камайтиради.

Кузги шудгорни ва бошқа агротехника тадбирларини ўз вақтида ўтказиш имкониятини туғдиради. Пахтани биринчи сортлар билан сотиш ҳисобига хўжаликларнинг оладиган даромади ҳам ортади.

Масалан, 1965 йилда Орджоникидзе районидаги «Правда» колхозида 630 гектар ерга С — 4727 нави экилган эди. Районнинг қолган 5115 гектар ерига эса 108 — Ф нави экилди. Колхоз планни 21 сентябрдаёқ бажаришга муваффақ бўлди. Район эса, йиллик пахта топшириш планини 4 октябрда бажарди. 20 октябрга келиб колхоз далаларида барча ҳосил йиғиштириб олинди ва план 136,9 процент қилиб бажарилди. Бу вақтда районнинг бошқа колхозларида пахта териш давом этар эди.

Селекционер Л. В. Румшевич, қишлоқ хўжалик фанлари кандидати Л. А. Туркс ва В. Я. Будкова ўртоқлар томонидан яратилган 153-ф нави ҳозирги вақтда Фарғона водийси ва Сирдарё областида бу йил 224,5 минг гектар ерга экилди. Бу сортнинг 108 — Ф дан афзаллиги шундаки, бу навни тола чиқими 39 процентга боради. Яъни 108-ф навининг тола чиқимидан 4—5 процент юқори туради.

Селекционерлар пахта ҳосилдорлигини ошириш устида ишлаш билан бир қаторда янги навларнинг тола чиқимини ошириш устида ҳам иш олиб боришяпти. Чунки агар Иттифоқимиз бўйича экилаётган пахтанинг тола чиқими 1 процентга оширилса, 57 минг тоннадан ортиқ қўшимча пахта толаси олиш мумкин бўлади. Бу толадан 550 миллион метр газлама тўқилади.

153 — Ф навининг энг яхши хусусиятларидан бири шуки, унинг чигити туксиз бўлади. Бу эса чигитни олдиндан тозаламасдан туриб белгиланган миқдорда квадрат уялаб экиш имкониятини беради.

Чигитнинг янги навларидан бири Л. А. Туркс ва В. Я. Будковалар томонидан яратилган 149 — Ф навидир. Унинг толасидан юқори сифатли газламалар: шифон, сатин, зефир, поплин тўқилади ва техникавий маҳсулотлар ишлаб чиқарилади. Шунинг учун ҳам бу навдаги пахта топширган хўжаликларга 108-ф га нисбатан 10 процент қўшимча ҳақ тўланади. Бу нав Ўзбекистонда 46 минг гектар ерга, Туркманистон, Тожикистон ва Қирғизистон республикалари н и н г сув билан етарли таъминланган районларида экилмоқда.

Л. А. Туркс ва В. Я. Будкова яратган 152— Ф нави вильтга чидамлилиги учун ҳозирги пайтда Фарғона водийсида асосий майдонларни эгаллаб бормоқда.

Селекционерлар и м и з бу эришилган ютуқлар билан чекланиб қолмасдан пахтанинг янада янги навларини етиштириш устида иш олиб бормоқдалар ва бу соҳада анча муваффақиятларга эришдилар. Селекционерлар ҳосилдорлиги ва вильт касаллигига чидамлилиги жиҳатидан ҳозирги вақтда экилаётган навларга қараганда чидамлироқ бўлган 159 — Ф, «Мутант — 1», С — 1711, С — 8247, С — 8245 ва С — 3506 навларини яратдилар. Бу навлар давлат синов комиссияси томонидан ўрганилмоқда.

Янги навлар орасида вильт касаллигига энг чидамлиси 159 — Ф навидир. «Мутант — 1» нави эса 108-ф навига радиоактив нурларини таъсир эттказиш йўли билан олинган бўлиб унинг ҳар бир кўсагининг вазни 9,5 граммга тенгдир. Бу навнинг тола чиқими ҳам кўп, ҳосилдорлиги юқори. Ғўзапояси бақувват бўлганлигидан ҳар қанча ҳосил олса ҳам ерга ётиб қолмайди. Бу эса ҳосилни машинада теришга қулай имконият туғдиради.

С — 1711 ва С — 3506 навлари ҳозирги навлар ўртасида энг тезпишар ҳисобланади. Бу навлар 108 — Ф га нисбатан 10—12, айрим ҳолатларда эса 15 кун тез пишади.

Шундай қилиб, селекционерларимиз қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши талабларини қондирадиган, тўқимачилик саноатимиз талабларига жавоб берадиган пахта навларини вужудга келтирдилар ва турмушга татбиқ этдилар.

ПАХТАНИНГ ТЕЗПИШАР НАВЛАРИ ЯРАТИЛГАНЛИГИ РЕСПУБЛИКАМИЗ ВА БОШҚА ПАХТАКОР РЕСПУБЛИКАЛАРДА ҲОСИЛНИ БАРВАҚТ ЙИҒИШТИРИБ ОЛИШ ИМКОНИЯТИНИ ВУЖУДГА КЕЛТИРДИ. НАТИЖАДА РЕСПУБЛИКАМИЗ ИККИ ЙИЛДАН БУЁН ДАВЛАТГА ПАХТА СОТИШ ПЛАНИНИ ВА ЗИММАСИГА ОЛГАН СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТИНИ НОЯБРЬ ОЙИДАЁҚ БАЖАРИБ КЕЛМОҚДА.

СССРда пахтачилик дунёда энг шимолий зона ҳисобланади. Шунга қарамасдан Совет Иттифоқида яратилган пахта навларининг сифати жаҳон стандарти даражасидадир. Бу навларнинг яратилиши ва ишлаб чиқаришга жорий этилиши Совет пахтачилиги тараққиётида муҳим даврни очди, пахтанинг ҳосилдорлиги ва толасининг сифати жиҳати д а н СССРни жаҳон пахтачилигида илғор ўринларга кўтарди.

П. СОДИҚОВ,
Селекция институти пахтанинг тезпишар навларини яратиш группасининг раҳбари.

Хайриддин Тожиддинов Тошкент трактор-йиғув заводининг механика цехида илғор токарлардан бири ҳисобланади. Унинг бригадаси коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун курашиб, кунлик нормасини 150 процентга етказиб бажармоқда.

И. ЗАЙНУТДИНОВ фотоси.

ИНСОН ОДОБИ БИЛАН...

ИБРАТ

Болалардаги дастлабки тасаввур ва тушунчалар оилада ҳосил бўлади, уларнинг характери шу ерда ташкил топади, диди ва одатлари шаклланади. Бола ахлоқ ва одобни дастлаб оилада олади. Болаларни тарбиялаш масалалари ота-оналарнинг ўй-фикрини чуқур машғул қилади. Ҳар бир ота-она боласининг соғлом ва бақувват, меҳнатсевар, юксак маданиятли, онгли бўлиб етишувини чин кўнгилдан истайди. Шунинг учун ҳам оиладаги барча кишиларнинг энг асосий вазифаларидан бири болаларнинг тўғри тарбияси билан шуғулланишдан иборатдир. **Шунга эришиш кераки, бола тарбияси ҳамма вақт катталарнинг диққат марказида бўлсин, улар ўзларининг гўзал хулқлари, яхши одатлари билан болалар олдида намуна бўлсинлар.**

Болалар ва ёшларни ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш соҳасидаги турли-туман восита ва ибратлар ғоят муҳим ўрин тутади. Тарбия воситаси бўлиб хизмат қиладиган ибрат — одамларнинг юриш-туриш ва хатти-ҳаракатларининг тарбияланувчилар онги ва феъл-атворига, хулқига кўрсатадиган таъсиридир.

Катталарнинг, ота-онанинг, ўқитувчиларнинг таниш-билишларнинг, ҳатто таниш бўлмаган кишиларнинг шахсий ибрат кўрсатиши ғоят катта аҳамиятга эгадир. Ибрат кўрсатиш кўпинча жуда кучли таъсир қилади. Яхшини ёмондан фарқ қила билиш, ёмон қилиқлар таъсирига берилиб кетмаслик жуда муҳимдир.

В. И. ЛЕНИНнинг социалистик жамиятда ибратнинг кучи тобора зўрайиб боради, деган кўрсатмаси, шубҳасиз, ўсиб келаётган ёш авлоднинг тарбиясига ҳам бевосита алоқадордир. Ватанимиз илғор кишиларининг ибрат бўладиган иш намуналари, ота-оналар ва тарбиячиларнинг ибрат бўладиган ижобий хатти-ҳаракатлари ёшлар идеалларини ташкил топтиришга, уларда юксак маънавий хислатларни тарбиялаш ва мустаҳкамлашга ғоят катта таъсир кўрсатади.

Ибратнинг тарбиявий кучи болаларнинг тақлид қилишга мойил ва қобил бўлишларига асосланган. Болаларга нисбатан эҳтиёт ва эътибор билан муносабатда бўлиш уларнинг кучи ва англаш даражасини ҳам ҳисобга олишни тақозо қилади. Болаларни севиш, уларга нисбатан эҳтиёт ва эътибор билан муносабатда бўлиш, ота-оналарнинг ва оиладаги катта кишиларнинг ибрат бўладиган намуналари тарбиявий таъсирни шубҳасиз оширади. **Ота ва она-улуғ, шарафли ном, бу номни оқлаш, албатта, осон эмас. Бу, кишидан ота-оналик бурчини чуқур ҳис этиш, билим, меҳнат, сабот, сезгирлик, масъулият талаб қилади.** Мана шуларни яхши тушунган ҳолда, ёш авлод тарбиясида самарали натижаларга эришаётган ота-оналар бизда кўп. Булар болаларни фақат едириб, кийинтирадиган ва қуруқ насиҳатгўй ота-оналар бўлмай, балки бола тарбиясида жамият манфаатлари кўзда тутилган оиланинг масъул раҳбарлари, ўз фарзандларининг меҳрибон мураббийларидир. Бола ўзини қандай тутишини ўз ота-онасидан ўрганади, чунки ота-она бола учун жонли намунадир.

Меҳр-муҳаббат, юмшоқ муомала ва эътибор болалар учун муҳим руҳий озуқадир. Булар боланинг руҳини кўтаради, унинг ҳаётини безайди, қувноқ қилади. Меҳр-муҳаббат, меҳрибонлик ва эътибор кўрмаган болалар руҳий жиҳатдан эзилиб юрадилар. **«Болани ким севса, бола ҳам уни севади. Шундай тарбияламоқ мумкин»** — деб ёзган эди Ф. Э. Дзержинский хатларидан бирида. Ота-оналар ўз болаларини меҳр-муҳаббат билан тарбияласалар, уларни ҳурмат қилсалар, бу билан болаларда ҳам зарур одатларни тарбиялайдилар, уларни тартибга ва меҳнатга, катталарнинг сўзига қулоқ солишга ва уларни ҳурмат қилишга ўргатган бўладилар. Бир-бирини ҳурмат қилувчи оилалар ўз фарзандларида бахтли ва қувноқ болаликни таъмин этадилар, оилада келишмовчилик бўлмайди, болалар аҳил, дўстона шароитда ўсиб, муомалада одоб ва назокатга ўрганадилар.

Тошкент шаҳар, Октябрь районида истиқомат қилувчи педагог Юсуповлар оиласида фикримизнинг далили бўла оладиган манзарани кўриш мумкин. «Бизнинг саккиз ўғил ва қизимиз бор. Буларни рафиқам билан жондан севамиз. Ҳозир беш фарзандимиз турли касб эгаси. Қолганлари институт ва мактабда ўқимоқда. Бизнинг ниятимиз оиламиздаги болалар билимли, одобли ва фақат ота-она учун фойдали, обрўли бўлибгина қолмасдан, жамият олдида ҳам қадрли, обрўли кишилар бўлиб улғайсинлар деймиз. Биз бу ниятимизга эришмоқдамиз»—деб ҳикоя қилади, Ғани ака ўз фарзандлари ҳақида. Болаларга эътиборсизлик билан қараш, айниқса уларни менсимаслик, назарга илмаслик болаларни ота-оналардан четлаштириб қўяди, ота-оналарнинг обрўсини тўкади. Ота-оналарнинг хатти-ҳаракати, юриш-туриши, хулқ-атворида болалар одамни севиш ва ҳурмат қилиш намуналарини кўришлари керак. Болага меҳрибон бўлиш билан бирга уни суюлтириб юбормаслик, унга талабчан ҳам бўлиш керак.

Баъзан шундай бўладики «меҳри баланд» ота-оналар болаларининг камчиликларидан кўз юмишга, уларнинг ҳар қандай қилиқларини кечиришга тиришадилар. Масалан, ўз ўғлини ҳаддан ташқари эркалаб, унинг ҳар қандай ғайри-табиий ҳавас истакларини дарҳол бажо келтиришга ўрганиб қолган савдо ходими Ю. Жўраев балоғатга етмаган ўғлига машина олиб бериб тўғри иш қилдими? Бола ўқишдан совуб кетди, машинага ўтириб, бебошлик кўчасига кирди, ҳар қаёқда санғиб юрди, ниҳоят бола ўғирлик қилиб қўлга тушди... Болани ўз ҳолига ташлаб қўйган ва унинг тақдири билан қизиқмаган ота-оналар фарзандларининг ана шундай қинғир йўлга кириб кетишларига асосий сабабчи бўладилар.

Тарбия соҳасида калтабинлик қилган ота-оналар албатта хатоларининг жазосини тортадилар. Халқимиз айтганидек, хатонинг жазоси оғир бўлади. уни ота-оналарнинг ўзларигина тортмайдилар. Модомики шундай экан, болалар туғилгандан бошлаб ўсиб, улғайиб, тарбия топадиган муҳит, яъни фарзанднинг тарбиясини кузатиб бормаган, болада ёмон майллар пайдо бўлаётганини пайқамаган ота-оналар ўз болаларининг ярамас хулқ-атворига ҳайрон бўлган вақтларида, дастлаб уларнинг ўзларидан: «Сиз ўз болаларингизни қандай тарбиялагансиз» деб сўраш ўринли бўлса керак. А. С. Макаренко айтганидек, **инсондан мумкин қадар кўпроқ талаб қилиш ва уни мумкин қадар хурмат қилиш керак.** Оилада ота-онанинг болаларга муносабати ҳам ана шу принципга асосланиши керак. Болада дунёқараш хулқ-ахлоқ нормалари у яшаб турган жамият, теварак-атрофдаги кишиларнинг маданий, маънавий савияси таъсирида ҳосил бўла боради. Киши муҳит таъсиридан четда қололмайди. В. Г. Белинский айтганидек: **«Кишини табиат вужудга келтиради, аммо уни жамият камол топтиради ва унга қиёфа беради. Ҳаётнинг ҳеч қандай воқеалари одамни жамиятнинг таъсиридан қутултириб қололмайди ва ҳимоя эта олмайди, одам бу таъсирдан ҳеч қаерга яшира олмайди, ҳеч қаёққа қочиб қутула олмайди».**

Ҳар бир ота-она ўз фарзанди тўғрисида «У ким бўлиши керак?» деб ўйлаш билан чегараланмай, балки унинг «қандай одам бўлиши керак»лиги ҳақида ҳам ўйлаши зарур.

Болаларни тарбиялашда яхши ибрат бўладиган намуналардан мумкин қадар кўпроқ фойдаланмоқ ва болаларни ёмон намуналар таъсиридан қўриқламоқ керак. Бу болаларда яхши сифатларни тарбиялашга ва мустаҳкамлашга ёрдам беради. Ота-оналарнинг сўзи билан ишининг бир бўлиши уларнинг ибрат бўладиган шахсий намуналарининг тарбиявий таъсирини оширишда энг муҳим шартдир. Агар ота-оналар ўз болаларидан ростгўй, софдил, саранжом, меҳнатсевар бўлишни талаб этсалар-у, аммо ўзлари бунинг аксини қилсалар, у ҳолда бундай тарбиявий таъсирнинг натижаси кам бўлади. Доҳиймиз В. И. Лениннинг сўзлари билан айтганда **«..агар одамнинг сўзи билан иши бир-бирига тўғри келмаса — бу жуда ёмондир. Бу икки юзламачиликка олиб боради».**

Халқимизда: «Қуш уясида кўрганини қилади» деган мақол бор. Болалар оилада қандай муносабатни кўрсалар, тасаввурларида ўша нарсалар из қолдиради.

Шунинг учун ҳам ибрат, намуна болаларни ва ёшларни коммунистик ахлоқ руҳида тарбиялашнинг қудратли воситасидир.

Ж. ТУРСУНХЎЖАЕВ,
педагог

1931 ЙИЛ

1 СЕНТЯБРЬ. Тошкентда шахмат бўйича бутун Ўзбекистон биринчилиги мусобақалари бошланди. Кўпкунлик курашдан сўнг Дуз-Хотимирский биринчи ўринни эгаллади.

2 СЕНТЯБРЬ. Ҳамза номли театр биносида хотин-қиз ишчилар, колхозчилар, деҳқонлар, ўртаҳоллар ўртасида оммавий ишни кучайтириш, уларни социалистик қурилиш ишига жалб қилиш, пахта мустақиллиги учун кураш бўйича социалистик мусобақа ҳақида Туркманистон билан шартноманинг имзоланишига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди.

6 СЕНТЯБРЬ. Андижонда 1-пахта заводи ишга тушди.

20 СЕНТЯБРЬ. Тошкентда Ўзбекистон овчилари ва балиқчилари вакилларининг биринчи съезди очилди.

23 СЕНТЯБРЬ. Тошкентда уруғчилик бўйича Ўрта Осиё кенгаши очилди.

26 СЕНТЯБРЬ. Тошкентда граждан уруши қатнашчиларининг социалистик қурилиш зарбдорлари билан учрашувлари бўлиб ўтди. Бунда 15 минг киши иштирок этди. Ёзувчи Максим Горькийнинг «Гражданлар уруши тарихи» китобига Совет Ўзбекистони учун бўлган қаҳрамонона курашлар ҳақида ҳикоя қилувчи дастлабки материаллар ва телеграмма йўлланди.

СЕНТЯБРЬ. «Ташсельмаш» заводи Циганков системасидаги пахта териш машиналарини оммавий ишлаб чиқаришга киришди. 13 сентябрда Циганков «Следдинг» инининг биринчи нусхаси тайёрланди.

СЕНТЯБРЬ. Тошкентга Ўзбекистон пахтакорлари учун газлама ортилган икки қизил эшелон етиб келди.

СЕНТЯБРЬ. Тошкентда Ўзбекистон соғлиқни сақлаш халқ комиссарлиги рентгенорадиологик ва рак институти ташкил қилинди.

6 ОКТЯБРЬ. Мажбурий ҳарбий хизматни ўташ ҳақидаги қонунга биноан маҳаллий миллат ёшлари ҳарбий хизматга чақирила бошланди.

23 ОКТЯБРЬ. Днепропетровскдаги Карл Бибкнехт номли металлургия заводи комсомоллари тайёрлаган сим ортилган биринчи эшелон Тошкентга етиб келди. Бу эшелонда Ўрта Осиё пахта заводларининг эҳтиёжи учун ортилган 214 тонна сим бор эди.

25 ОКТЯБРЬ. Тошкентда очилган Ўрта Осиё илмий-текшириш институтлари ходимлари съездида илмий-текшириш институтлари ишини планлаштириш масаласи кўрилди.

ОКТЯБРЬ. Тошкент футболчиларининг терма командаси норвегиялик футболчиларни қабул қилиб, 4:2 ҳисоби билан ғалаба қозондилар.

1 НОЯБРЬ. Тошкентда, Карл Маркс кўчасида букинистик китоблар магазини очилди.

5 НОЯБРЬ. Жаҳонда энг узун радио-телефон алоқаларидан бири, Совет Иттифоқида биринчи қисқа тўлқинли Москва—Тошкент линияси очилди.

7 НОЯБРЬ. Наманган районидаги Янгиариқ каналида 4 минг от кучига эга бўлган Ўрта Осиёда биринчи қишлоқ хўжалигини электрлаштириш мақсадларига хизмат қиладиган гидроэлектростанцияга пойдевор қўйилди.

7—8 НОЯБРЬ Улуғ Октябрнинг 14 йиллиги нишонланаётган кунларда Ўзбекистон пионерлари Ленинград ва Иваново-Вознесенск тўқимачиларига колхоз далаларида ўз кучлари билан терилган уч эшелон пахтани жўнатдилар.

НОЯБРЬ. Тошкентда Ўрта Осиё темир йўл транспорти инженерлари институтининг очилиш маросими бўлди.

1 ДЕКАБРЬ. Қорақалпоғистоннинг Чимбой шаҳрида пахта тозалаш заводи ишга туширилди.

9 ДЕКАБРЬ. Меҳнат ва Мудофаа Совети Чирчиқ азот заводи қурилиши ҳақида қарор қабул қилди.

10 ДЕКАБРЬ. Тошкентда пахтачиликни механизациялаш ва электрлаштириш бўйича Бутуниттифоқ съезди ўз ишини бошлади.

24 ДЕКАБРЬ. Ўрта Осиёда биринчи Фарғона—Қувасой юқори вольтли электр узатиш линияси ишга туширилди.

27—28 ДЕКАБРЬ. Тошкентда Қизил Армия уйида Ўрта Осиёда граждан урушида қатнашган собиқ қизил партизанлар ва қизилгвардиячиларнинг биринчи слёти бўлиб ўтди.

* * *

Тошкентда пролетар ёзувчилари Ўрта Осиё ассоциациясининг органи — «СААП» адабий-бадиий ва маданий маиший журналининг биринчи сони чиқди.

Тошкентда полиграфкомбинат қурилиши бошланди.

* * *

Раҳматулла Отақўзиев (Уйғун) «Жонтемир» поэмасини ёзиб тугатди.

Инженер — геолог М. П. Русаков Олмалиқда йирик мис конини очди.

Тошкентда маданий қурилиш илмий-текшириш институти очилди.

* * *

Ленинграддаги «Красний путиловец» (ҳозирги Киров номли) заводида Қува районидаги «Октябрь» (ҳозирги «Социализм») колхозининг делегацияси меҳмон бўлди.

* * *

Ўзбекистон колхозларида биринчи чорвачилик фермалари ташкил этилди.

Самарқандда болалар ўртасида коммунистик ҳаракат институти ташкил этилди.

Ўрта Осиё Давлат университети медицина факультети базасида медицина институти — ТошМИ ташкил топди.

Фарғонада музикали драма театри очилди.

Тошкентда шаҳар водопроводи ишга туширилди.

Она-Ватан бўйлаб

Чечен-Ингуш АССР. Грозний. В. Николаева-Терешкова кўчаси,

Р. ДИК фотоси, (ТАСС).

ТОШКЕНТ ОСТИДА

Ер юзасидаги вайронгарчиликларга қараб зилзиланинг кучи ҳақида мулоҳаза юритадилар. Биз газеталарда Тошкент зилзиласининг манзараларини юрагимиз ачишиб, дилимиз сиёҳ бўлиб кўрдик. Зилзила ҳақидаги мақола ва очеркларни кўнглимиз чўкиб ўқидик. Тошкентдаги биринчи зилзиланинг кучи 8 баллга етди. «Электр лампалари нари бориб-бери келиб турди. Мебель «жон» киргандек қимирлади. Одамлар ерда эмас, кемада юргандек бўлдилар. Кўпгина иморатлар қаттиқ шикастланди, айримлари қулаб тушди. Ҳайкаллар ва ёдгорликлар жойидан силжиди ёки йиқилди. Ҳавзаларда сув лойқаланди...» (СССРда қўлланилаётган зилзила кучини балларда ўлчаш шкаласидан) Шундан сўнг зилзила қайтарилиб турибди.

Ўн минглаб одамлар бошпанасиз қолди. 26 апрель соат бешдаги зилзиланинг оқибати ана шундай. Хўш, ана шу зилзила нима учун, нега содир бўлди? Мухбиримиз Дмитрий Тарасенков ана шу саволлар билан Москва Давлат университети динамик геология кафедрасининг мудири, СССР Фанлар Академияси сейсмология Советининг аъзоси, геология-минералогия фанлари доктори Георгий Петрович Горшковга мурожаат этди. Қуйида ана шу суҳбат келтирилади:

— Академик В. В. Голицин қуйидагиларни таъкидлаб ўтган эди: «Зилзилани машъалага қиёс этиш мумкин. У бир дам ёниб ер қобиғида нималар бўлаётганидан дарак беради». Академик Голицининг бу фикри, агар зилзила манбаи ер юзасидан жуда чуқурликда жойлашган бўлса жуда ҳам тўғридир. Тўлқинлар манбадан тўрт томонга тарқалиб, тоғ жинсларидан турли-туман тезлик билан ўтадилар. Тўлқинларнинг қатламлардан турлича тезликда ўтиши приборлар томонидан қайд этилади ва шунга қараб ернинг ички тузилиши ҳақида тасаввур ҳосил қилиш мумкин. Образли айтганимизда, ана шу тўлқинлар ер қобиғини ёритади. Олинган натижаларни ер бағрининг рентген сурати дейиш мумкин.

Тошкент зилзиласининг манбаи ер юзасидан бир неча километр чуқурликдадир Зилзила шаҳарни вайрон қилди. Лекин ҳар қалай бу зилзила геолог учун ер остини ёрувчи машъала эмас, балки шамчироқ бўлди, холос.

Тошкентда бўлган зилзила ҳақида гапирганимизда, албатта тахминан шундай бўлгандир деб қўшиб қўйиш керак бўлади. Ҳар қалай геолог ер остига кириб чиқиб, воқеаларни ўз кўзи билан кўрмаган, у фақат тахмин қилиши мумкин, холос. Ҳеч ким ер остидаги воқеаларни ўз кўзи билан кўра олмайди.

Тошкентнинг шимоли-шарқ томонида Қоржонтов тоғ тизмаси бор. У қадимги палсозой жинсларидан ташкил топган. Ер қобиғининг ана шу ердаги тик кесмаси, агар таъбир жоиз бўлса юпқани эслатади. Ана шу юпқа қатламлари ер умрининг ёки ер тарихининг муайян даврларида қат-қатланиб қолган. Палеозой ётқизиқлари (қатламлари) бошқа қатламлар учун пойдевор бўлиб хизмат қилади ва бу пойдевор кейинги қатламларнинг остида қолиб кетган.

Аммо ҳар қалай ер қобиғи бетўхтов ҳаракатдадир: ёш тоғлар кўтарилиб турибди ва ер қобиғининг катта-катта участкалари пасайиб бормоқда. Ер қобиғи ҳаракатланишининг боиси нимада? Бу ҳақда кўпдан-кўп тахминлар айтилган. Лекин ҳанузгача ҳамма томондан тан олинган ва исботланган назария йўқ. Ер қобиғи ичидаги материал ҳамиша ҳаракатда: оғир зарралар чўкади, енгиллари юқорига қараб интилади. Буни геологлар гравитацион дифференциация дейдилар. Ернинг иссиқлик режими ҳам ўзгариб туради. Радиоактив элементлар энергия чиқариб турадилар ҳамда ер қобиғининг иситадилар. Иссиқлик эса фазога учиб кетади. Ер яна исийди ва яна совийди. Ер худди нафас олаётгандек туюлади. Бора-бора ернинг айланиш тезлиги ҳам ўзгаради, бу ҳам материалнинг ҳаракатланишига сабаб бўлади. Буларнинг ҳаммаси ер қобиғининг деформациясига олиб келади.

Бундан миллион-миллион йил муқаддам ернинг бир қисм палеозой фундаменти (пойдевори) кўтарилиб, Қоржонтов тоғ тизмасини бунёдга келтирган. Биринчи суратдаги Қоржонтов тоғ тизмасини икки томондан ўраб олган узлуксиз рангли чизиклар ер қобиғининг ёрилишни, яъни ўзилмани кўрсатади. Ана шу узилма бўйлаб тоғ жинслари сурилган. Худди баҳайбат паҳлавон тоғ тизмасини пастдан туриб итаргандек кўринади. Бунинг оқибатида палеозой қатлами узилиб қолган. Буни иккинчи суратдан кўриш мумкин.

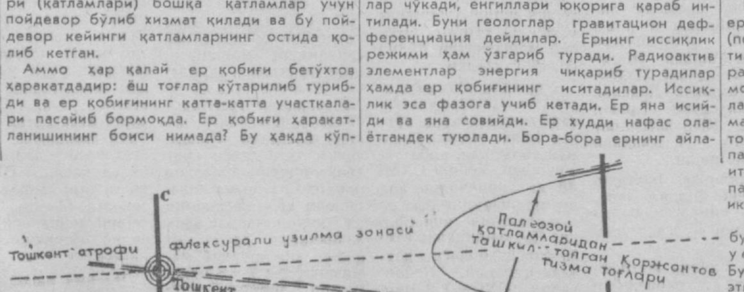

Ер юзасига палеозойнинг бир қисми бурма шаклида чиқиб қолган. Албатта, у ер остидан бирданига чиқиб қолмаган. Бу процесс миллион-миллион йил давом этган. Ҳозир ҳам бу процесс тугагани йўқ. Қоржонтов тоғ тизмаси йилига 2-3 миллиметр кўтарилмоқда. Бу у қадар сезиларли эмас. Лекин ҳар қалай кўтарилиб турибди.

Фараз қилинг. Сиз қўлингизга ёғоч олиб уни эгаяпсиз. Сиз ёғочни эгавериб, ниҳоят синдирасиз. Ёғоч синганида қўлингизни қандайдир куч силтаб ташлайди. Тоғ жинсларида ҳам худди шундай бўлади. Қатлам синганида куч ажралиб чиқади. Бу куч юқорига—ер юзасига чиқади. Шундай қилиб зилзила рўй беради. Уйлар бузилади, ғизиллаб кетаётган машиналар қалқийди. Жарлар ёқаси уваланиб тушади.

Жинслар бир жойда ёрилган экан, шундан кейин ўнлаб, ҳатто минглаб йиллар ўтади. Куч тўплана боради. Шундай қилиб, қатлам бошқа ердан ёрилади. Ер қобиғининг қаерида «тирик» узилмалар бўлса, ўша ер юзасида зилзила бўлади. Қоржонтов узилмаси атрофида худди шундай воқеа рўй бермоқда. 1959 йилда бу ерда Бурчмулла қишлоғида 7 балл куч билан зилзила бўлган эди.

Тошкент Қоржонтов тоғ тизмасининг ўқида жойлашган. Агарда Қоржонтов узилмасининг чизиғини давом эттирсак, у Тошкент яқинидан ўтишини аён кўрамиз. Тошкент ер остида тоғ жинслари тиззасимон эгилиб кетган. Агарда Тошкентнинг шимоли-шарқидан Қоржонтов ер юзасига чиқиб қолган бўлса Тошкент шаҳри остида эса бу тоғ тизмаси ер остида бироз кўтарилиб туради. Палеозой фундаменти батамом учламчи ётқизиқлар билан ёпилиб кетган.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 2 бет
16 НОЯБРЬ, 1966 ЙИЛ.

ҚЎЛИНГИЗ ДАРД КЎРМАСИН ШИФОКОРЛАРИМИЗ

Вазира опа поллари ялтираб турган узун коридордан бироз юриб боргач тепасига «Ординаторская» деб ёзиб қўйилган эшикни оҳиста очди:

— Кел, Вазира, келавер синглим. Қалай соғлиқларинг яхшими? — дея Пётр Карапетович уни мулойимлик билан стулга таклиф этди.

Вазира ҳаяжонланганидан бўлса керак оғзига сўз келмасди. Кўзларида ёш томчилари кўринди. Бу севинч ёшлари эди. Бу дамда унинг хаёлида 12 йил олдин бўлиб ўтган воқеа гавдаланди.

Баҳор ойлари эди. Дарахтлар худди келинлардек яшил либосга ўралган. Касалхона атрофидаги каналчада ўйноқи зилол сувлар қаёққадир шошиб оқиб ўтарди. Сув. Инсоннинг ҳаёт йўлини бамисоли оқар сувга ўхшатса бўлади. Фасллар келинчаги баҳор ойларида 18-19 ёшлар чамасида бўлган, чуваккина қизча оқ чойшаблар билан безатилган ўриндиқда шипга термулиб ётарди. Оғир дард беморни ниҳоятда ҳолдан тойдириб қўйган. Куч-қуввати камлигидан бўлса керак, Вазира ўриндиқдан туролмасди. Кунлар кетидан кунлар ўтиши билан қизчанинг соғлиғи яхшиланиш ўрнига оғирлашиб борарди. Овқат еб турадиган бемор энди ҳеч нарсани оғзига олгиси келмасди. Нафас олиши ҳам қийинлашиб борарди. Йўталса тупук аралаш лахта-лахта қон отилиб чиқарди.

Нима қилиш керак? Врачлар бу ҳақда кўп ўйлашди.

Қандай бўлмасин Вазирани ўлим чангалидан қутқариш керак. Кордек оппоқ халат кийиб олган врачлар ўзаро фикр олишиб, қизчани операция йўли билан даволашга қарор қилдилар. Ўпканинг жароҳатланган қисми кесиб ташланса, қизча бутунлай касалликдан ҳолис бўлади.

Лекин... Ишнинг шу лекини врачларни ташвишга солиб қўярди. Бемор операцияда кўп қон йўқотиши мумкин... Яна фикр олишувлар.

— Менда бир таклиф бор,— деди ёш врач Пётр, — аввало беморнинг куч-қувватини нормал ҳолга келтиришимиз керак. Бунинг учун унга кун ора қон бериб туриш керак. Бу беморнинг қуввати ошишига ва операциянинг муваффақиятли чиқишига ёрдам берса керак.

Тўпланганлар бу фикрни қувватлашди. Беморга кун ора қон бериб турилди. У секин-аста ўрнидан туриб юрадиган бўлди.

Мана, операция ҳам бошланди. Бемор уч соатда операциядан чиқарилди. Ўпканинг яраланган қисми кесиб ташланди... Пётрнинг пешонасидан марварид доналаридек йирик-йирик тер томчилари оқиб тушар, касбдош дўстлари операцияни муваффақиятли тамомлаганлиги билан табриклашарди. Айниқса Вазиранинг отаси Муҳиддин отани айтмайсизми? У Пётр Карапетовични бағрига олиб, юзларидан оталарча меҳр билан ўпар:

— Раҳмат ўғлим, муродингга ет, сенга зафар ҳамиша ёр бўлсин,— деб дуо қиларди.

Шу кеча Пётр уйга кетмади. Операциядан чарчаб чиқдингиз, бориб дам олинг, дейишса ҳам кетмади. Тун бўйи беморнинг каравоти ёнида мижжа қоқмай чиқди. Вазиранинг ёнида бўлиб, унинг томирини ўлчар, ҳаво етишмай қоладиган бўлса, кислород берарди. Киприк қоқмай чиқиб, беморни ўлим чангалидан олиб қолди...

Пётр Карапетович Баратьянцнинг иш фаолиятида бундай воқеалар кўп бўлди. Моҳир врач, оташ қалбли коммунист Пётр Карапетович совет медицинаси соҳасида 15 йилдан бери ишлаб келяпти. У 1953 йилда Тошкент медицина институтининг даволаш факультетини тамомлаб чиқди. Ишга тақсимлаш давлат комиссияси уни Янгийўл районидаги Ниёзбоши қишлоғига ишга юборди. Қишлоқда медицина хизмати кўрсатишда малакали ходимлар етишмас эди. Бунинг устига бинолар санитария қоидаларига жавоб беролмасди.

Ёш хирург Ниёзбоши қишлоғида ўзининг хушфеъллиги ва ишчанлиги билан бутун қишлоқ аҳолисининг ҳурматига сазовор бўлди. Унинг ташаббуси билан қишлоқда янги касалхона ташкил этилди. Аҳоли ўртасида турли касалликларнинг тарқалиш сабаблари ва унинг олдини олиш ҳақида тез-тез лекция ва суҳбатлар ўтказиб турди. Ниёзбошида икки йил ишлагач уни Тошкент медицина институти қошида очилган олти ойлик врачлар малакасини ошириш курсига ўқишга юборишди. Бу ерда у хирургия йўли билан ўпкани даволаш йўлларини ўргана бошлади.

Курсни тугатгач у Тошкент шаҳридаги учинчи стационар клиникасига ишга юборилди. Клиникада кўпгина операцияларда қатнашиб, мустақил равишда операция қила бошлади. Унинг енгил қўлидан кўплаб беморлар шифо топиб кетишди. Операцияларда иштирок этиб, катта тажбира орттирган ёш хирургни Москвадаги Бутуниттифоқ врачлар малакасини ошириш институтига қисқа муддатли курсга тажриба ўрганиш учун ишга юборишди. У Москванинг кўпгина клиникаларида бўлиб, Мишалкин методи билан ўпкани операция қилишда иштирок этди. Курсни тамомлагач, яна ишлай бошлади.

Ўзбекистонда Мишалкин методи билан ўпкани операция қилганлардан бири Пётр Карапетович бўлади. Бу метод билан операция қилиш анча қулай. Аввало қон кўп кетмайди. Оғриқ унча сезилмайди. Пётр Карапетович ҳозир учинчи стационар шифохонада бўлим мудири бўлиб ишлайди. У меҳрибонлиги ва ёш врачларга тажрибасини ўргата бориши билан касалхона ходимларининг ҳурматини қозонган.

Т. СОЙНАЗАРОВ,
ТошДУнинг V курс студенти.

МИННАТДОРМАН

Мен шу пайтгача врачлар қадрига етмас эканман. Яқинда шаҳардаги биринчи сон инфекцион касалхонасида ётиб даволаниб чиқдим. Касалхона бинолари зилзила оқибатида шикастланган бўлишига қарамай у ердаги меҳрибон врачлар беморларни меҳр билан даволамоқдалар.

Айниқса С. Чалдаева, Т. Холиқова, Л. Куванцева, М. Мирахмедова сингари медицина ходимлари беморларга хушмуомала ва очиқ чеҳра билан хизмат қилишаётир. Мен ана шулар қўлида даволаниб чиқдим.

Мен ҳозир бутунлай соғайиб ишхонамда фидокорона меҳнат қилмоқдаман. Бунда албатта касалхона ходимларининг муносиб ҳиссаси бор. Шунинг учун газета орқали ана шу менга меҳрибон қўлларини чўзган медицина ходимларидан чексиз миннатдор эканлигимни изҳор қилмоқчиман. Раҳмат сизларга, меҳрибон шифокорлар!

Тўхтамурод Абдуллаев,
ишчи.

Тиркиш ЖУМАГЕЛДИЕВ,
туркман ёзувчиси

ҲАМИША БАРҲАЁТ

Ҳикоя

Темир печкада ҳўл ўтин тутарди, лекин хонани иситмасди.

Печка ёнидаги эски намат устида озғин, ҳорғин аёл қора чироқнинг хира шуъласида ип ўраб ўтирарди. Унинг ёнида жингалак сочли катта ўғли Ботир қўлини иягига тираб, қорнини ерга бериб, қандайдир китоб ўқиб ётарди. Бурчакда бир тўда латта устида икки ёшли кичик ўғли ухлаб ётар эди.

Кўчадан шамол товуши билан гоҳо-гоҳо паровоз чинқириғи эшитиларди. Аёл чуқур хўрсинди:

— Эртароқ ёз келақолсайди, камбағаллар қуёшдан баҳраманд бўларди.

Отанг тирик бўлганда биз совуқ уйда ўтирармидик. Эшакда қирдан ўтин келтириб, баҳоргача етарли қилиб ғамлаб қўярди.

Набад опанинг эрини кичик ўғли туғилиб энди уй қувончга тўлганда урушга олиб кетдилар. Қишлоқдаги бойваччаларнинг айтишича уни подшони ва ватанини ҳимоя қилиш учун олиб кетишган. У уйга қайтиб келмади. Ҳоки қайси юртларда қолиб кетганини уйдагилар билмайди.

Набад опа умрида қишлоғидан четга чиқмаган, бошқа эл-юртларни тасаввур ҳам қила олмас эди. Лекин эри йўқ бўлиб кетган ерларга эшак миниб етиб боришга бир киш эмас, ҳатто Туркманистонни узун ёзи ҳам етмаслигини яхши биларди.

Печкадаги ўт батамом ўчди. Хона ичи бурқсиган ис ҳидига тўлди. Набад опа жун ип ва дугларини йиғиштириб қўйиб, чўккалаб печка ичидаги қорайиб кетган ўтинни пуфлай бошлади. Аччиқ тутун кўз ва димоғни ачиштирар, ёнмас эди.

— Бу азоблардан қутилар кун бормикин,— дея у яна уф тортди. Қоронғу тун каби ҳаётимизда ҳеч қандай ўзгариш бўлмайдиганга ўхшайди. «Совуқ ва очликка кимнинг сабри чидайди. Бойлар ишламайдилар-у, нима учун ҳеч нарсага муҳтож эмаслар. Биз ўғлимиз иккимиз эртадан кечгача меҳнат қилсакда ҳеч фаровонлик йўқ бизга. Бойларнинг ўғли «подшони, юртни» ҳимоя қилишга бормай уйларида ўтирибдилар... Нима учун?!»

Набад опа қишлоқ бойларига эрта-ю, кеч гилам тўқирди. Кейинги вақтларда у кўзи хиралашиб қолаётганлигини сезди. Нима қилсин, орттирган, қора кунига ярайдиган сариқ чақаси ҳам йўқ. У на ўқишни, на ёзишни билади. Пешона экан-да, ҳар кимнинг пешонасига ёзгани бўлади, деб ўзига-ўзи тасалли беради.

Ўтин ҳамон ёнмасди. Набад опа ҳар қанча ҳаракат қилмасин, қанча пуфламасин ўтин учқун бермади. Яқиндагина уйда ўтин мўл эди. Ботир темир йўлда ишлар ва аҳён-аҳёнда у ердан чириган шпал келтириб турарди. Кутилмаганда уни бир неча ўртоқлари билан бирга ишдан бўшатдилар. У онасига ҳеч нарса гапирмасдан одатдагидек иш кийимини кийиб ҳали ҳам эрта билан уйдан чиқиб кетарди. Уни ишдан бўшатишганини ўзи айтмаса-да, онаси сезиб қолди. Бўлмаса ўғли ҳозир ишидан ўтин келтирган бўларди. Набад опа ўғлининг сир айтмаслигидан хафа бўлса-да «Балки шундай бўлиши керакдир, айтмагани яхшидир» деб ўзига тасалли берарди.

Кейинги кунларда Ботир кўчага чиқмай қўйди. Шунинг учун онаси хотиржам бўлди. Ўғли эртадан кечгача намат устига ётиб олиб китоб ўқир, ундан эски, титилиб кетган дафтарга нималардир ёзиб оларди.

Ниҳоят печкадаги ўтин алангаланди. Набад опа бир хўрсиниб печка эшигини ёпиб қўйди, сўнгра қора чироқ пилигини бироз кўтариб қўйиб, ип ўрашда давом этди.

Шу пайт ташқарида туёқ товуши эшитилди. Қаттиқ ховатирланган Набад опа бошини кўтарди. Товуш уларнинг ҳовлисига келиб тўхтади. Девор орқасида оёқ товушлари ва кишилар гурунги эшитилди.

Бостирма эшиги очилиб остонада қилич тақиб милтиқ кўтарган жандармлар пайдо бўлди. Улардан иккитаси Ботирга ташланди. Ботир бир сакраб деразадан қочмоқчи бўлган эди, жандармлар уни ушлаб олишди, улар Ботирни йиқитиб қўлини қайирдилар. Кутилмаган бу воқеадан Набад опа тарашадек қотиб қолганди. У ё қимирлай олар, ё бир сўз айта оларди. Яна бир миршаб унинг кўкрагига милтиқ қадаб олган эди.

Аёлнинг фикрича жандармларнинг каттароғи бўлса керак, намат устидаги китобни олди-да, қош остидан хўмрайиб қараб:

— Ахир қўлга тушдинг-ку исёнчи,— деди, — тақиқланган китоб ўқишингни билардик, энди қочиб бўпсан, сургун қиламиз сени!

Жандарм печка эшигини очиб китобни печкага ташлади.

— Ҳамма китобларни ёқа олмайсизлар — истеҳзо билан деди Ботир. — Улар кишиларнинг онгига сингиб кетган!

Набад опа жандармнинг оёғига бош уриб ёлбора бошлади.

— Уни қўйиб юборинглар, у сизларга нима ёмонлик қилди?.. У кечгача уйда китоб ўқиб ўтиради! Бу бебахтлигимиз каммиди? Ўғлимни қўйиб юборинглар... У ҳали жуда ёш-ку?!

Ботирни олиб кетдилар. Набад опа намат устида узоқ вақт йиғлаб ётди-да, сўнгра ўрнидан туриб печка эшигини очди. Ўтин зўрға тутарди, китобнинг фақат четлари куйганди холос.

Набад опа китобни олиб этаги билан авайлаб артди-да, худди ўғлини бошини силагандек, силаб кўксига босди. Бу қандай китоб уни ўғли қаердан олиб келган, буни она билмас эди. У китобни рўмолга ўраб сандиқнинг энг тагига жойлаб қўйди.

Шу китоб учун ўғлини олиб кетишган. Шунинг учун у ўғли келгунича бу китобни ҳеч кимга кўрсатмаслик учун бекитиб қўйди.

Кунлар кетидан кунлар, ойлар кетидан ойлар ўтарди. Набад опа ўғлини соғинар, ўйлаган сайин ўйига етолмас, сиқилиб кетарди. Шундай вақтларда сандиқдаги китобни вараклар ва ҳар бир варағини кўзига суртгандек авайларди. Бу китобда нималар ёзилганлигини билишга жуда қизиқарди. Лекин у ўз сирини бировга айтишдан қўрқар, ҳеч кимга китобни кўрсатмасдан яна сандиққа яшириб қўярди.

Ботир туғилган қишлоғига қайтиб келмади. У узоқ Сибирнинг қаеридадир сургунда ўлиб кетди. Лекин қишлоқда янги ҳокимият — совет ҳокимияти барпо этилди. Набад опани кичик ўғли билан бойнинг уйига кўчириб қўйдилар. Унинг кичик ўғли мактабда ўқий бошлади. Набад опа бир куни кечқурун сандиқдан китобни олиб ўғлини чақирди.

— Сен менга бу китобда нималар ёзилганлигини айтчи?— деди онаси. — Буни сенинг аканг ўқирди, бу китобни ёқишмоқчи бўлишган, уни одамларга кўрсатиб бўладими, йўқми?

Бола титилиб кетган китобга узоқ тикилиб қолди-да:

— Ойи, бу китобни бизнинг доҳий, анави киши ёзган, — деди девордаги расмга ишора қилиб.

— Ленин — деб пичирлади аёл.

Набад опа расмдан меҳр билан қараб турган мулойим малла соқол кишига узоқ қараб тураркан, унинг кўзидан ёш томчилари тўкиларди.

Ўғлини нега ярим кечада олиб кетишганлигини, унинг ўз уйига кеч қайтиб келганлигини энди тушунди. Китобни шу вақтгача сандиқда беркитиб одамларга ўқиш учун бермаганига жуда ачинди. Бу китоб учун ўғли сургунда йўқ бўлиб кетган экан, бунда худди ўзига ўхшаган камбағаллар ҳаёти ҳақида ҳақиқат ёзилганлигини у энди била бошлади.

— Бу жуда яхши китоб! Буни олов ҳам ёндира олмади,— бу ҳамиша барҳаёт китоб!

Русчадан Даврон РАҲМОНОВ таржимаси.

Суратда: Маҳтумқули номли туркман опера ва балет театрининг солистлари Г. Мусаева ва Ю. Пурсиянов «Дон-Кихот» балетидан Па-де-де ижро этаётирлар.

М. НУРИДДИНОВ фотоси.

КАМИНА.

КОКИЛИНГ

Ғам-аламга ташлаб қўйма сен мени,
Бир кўрсатгил, кўрсат жонон кокилинг.
Юрак бағрим хун бўлди-ю эрта-кеч
Бир кўришга бўлмай имкон кокилинг.
Қаро холинг бағримга ўт солибди,
Бир табассум ақлу-хушим олибди,
Агар кўрса Мажнун хушдан қолибди —
Чиқиб эсдан Лайли, маржон кокилинг.
Жаннатмакон диёринг бор кўп ўктам,
Сен шод бўлсанг мен ҳам шод бўлдим
ҳар дам.
Ерга тегиб ифлос бўпти, боқ эркам,
Турмаклаб ол алвон-алвон кокилинг.
Мен қурбонинг бўлай шошма, бурма лаб,
Қўрқмайсанми ёлғиз кўчада ё раб...
Ёш боласан йўлда бир ёмон учраб
Ушлаб олиб бурар нодон кокилинг.
Камина нечада чиқди хаёлдан,
Сен ҳам бир кун айриларсан жамолдан,
Ким қутилди айтчи бундай аҳволдан.
Бўлиб қолар пахмоқсимон кокилинг.

М. ОРИФЖОНОВ таржимаси.

Ғайри-табиий таомлар

Сиз меҳмондасиз. Дастурхон ёзуғлиқ. Мезбон бир зумгина йўқ бўлади-ю бу орада олдингизда мазали салат ва буғи чиқиб турган шўрва пайдо бўлади. Кейин яна кўз очиб юмгунингизча ҳар хил таомлар ҳозир бўлади. Бу эртак эмас. Шунча нарсанинг бир зумда таппа-тайёр бўлиб қолишининг сири бор.

Бу таомлар юқори частотали ток, ультратовушлар, суюқ азот ва ферментлар ёрдамида тайёрланган.

Сиз бу ерда бундан ўн йил олдин пиширилган кекс, ҳатто туманни ҳам иштаҳа билан истеъмол қиласиз. Буларнинг ҳаммаси замонамиз кишилари эришган ютуқларнинг маҳсулидир.

Юқори частотали махсус шкаф жуда совуқ бўлишига қарамай сиз ундан буғи чиқиб турган кабоб, автоматдан эса, электродли иссиқ сосиска олишга муваффақ бўласиз. Сут ичгингиз келяптими? Шошмай туринг. У ҳозир ультратовушлардан ўтказиляпти. Ана ундан кейин мазасини татиб кўрсангиз... Ультратовушдан ўтказилган мусаффо узум шарбати ҳам мазаси жуда тотли бўлади. Бундай қарасангиз, ультрапечларнинг инфрақизил оғзидан бўрсилдоқ нонлар чиқиб келаётган бўлади.

* * *

Нон дўконга борсангиз сизга яхланган батон беришади. Ҳайрон бўласиз, ҳатто шикоят дафтарини ҳам сўрашингиз мумкин.

Бундай ўйланг-чи, яхлатилган чучварани харид қилганингизда ажабланасизми? Йўқ, шундай эмасми? Бу ҳам шунга ўхшаш гап-да.

Бир вақт москвалик машҳур нонвой Филиппов Сибирга яхлатилган нон юборган ва у ерда нонни янги оловдан олингандай истеъмол қилганлар. Озиқ-овқат саноатида ишловчи инженер бу нарсага халқ тажрибасида эришилганини ҳикоя қилади. Нон юмшоғидаги крахмал амфор ҳолатдан кристалл ҳолатга киради. Худди шу ҳолатнинг аксини ҳам қилиш мумкин. Бунинг учун нонни 20 даража совуқликда тутиш керак.

Ўрни келганда шуни ҳам айтиш керакки, шундай қилинганда нонниг сифати яхшиланади. Совуқ таъсирида нондаги оқсил моддалар яна ҳам тезроқ ўзлаштириладиган бўлади. Нон яхлатилганда, уни мумкин қадар паст температурада маромига етказиб яхлатиш керак. Шунда нонда йирик ях кристаллари пайдо бўлмайди. Эритилганда эса нон печдан узилгандай бўлиб бўрсиллаб туради.

У бундай қилинади. Печдан эндигина олинган нон транспортерга териладн ва совуқ азот уфуриб турган камера томон силжитилади. У ерда 46 даража совуқликда бўлган нон, камерадан чиқаётганда 195 даража совуқликдаги суюқ азот душига тутилади.

Америка саноати бу технологияни жуда юқори баҳолайди. Ҳозирги кунда Америкадаги нонларнинг 25 проценти яхлатилиб савдога чиқариляпти.

* * *

Совуқ печдан буғи чиқиб турган бўрсилдоқ нонларнинг олиниши сирини билиш учун маҳсулотни иситиш йўли билан ҳам танишиш керак. Молекулалар ва ион, электронга ўхшаш бошқа зарралар ҳаракатида температура кўтарилади. Электр майдони ўзгартириб турилганда маҳсулотдаги молекулалар ҳаракати унинг ҳамма жойини баббаравар иситади.

Махсус установка — юқори частотали генератор бир секундда юз ва миллионлаб герц частотадаги электромагнит тебраниши пайдо қилади. Шу туфайли ҳам шўрванинг исишига ҳатто бир минут ҳам вақт ўтмайди.

Катта балиқ комбинати. Рефрежератор ва холодильниклардан бир-бирига ёпишиб кетган музлатилган уюм-уюм балиқлар олинади. Аввалари қайта ишлашдан олдин уларнинг бироз эришини кутиларди. Бунинг учун эса бир кеча-кундуз вақт ўтарди. Ҳозирги замон озиқ-овқат саноатида бу суръат билан ишлаб бўлмайди.

Ҳозир янги қўлланмага биноан музлатилган балиқлар бир секундда бир неча миллион тебранадиган юқори частотали генератор майдонига қўйилади. Шу туфайли балиқ эриб, ўз ҳолига келиши учун илгариги 24 соат ўрнига 15 минут вақт керак бўлади, холос.

Лекин юқори частотали қурилмани ўрнатиш анча мураккаб ва қимматроққа тушади. Бунинг арзонроққа тушадиган бошқача иситиш йўли ҳам бор. Бу омик иситишдир. Бунда маҳсулот оддий саноат частотасидаги ўзгарувчан токка омик қаршилик кўрсатади. Мана шу шароитда ток иссиқлик чиқаради. Масалан сосискаларнинг икки томонини электродлайдилар-да автоматга жойлайдилар. Шундан сўнг танга ташлаганлар қайноқ сосиска олишлари мумкин бўлади.

К. ГОШЕВ.

Ўзбекистонда туркман адабиёти ва санъати декадаси муваффақиятли ўтмоқда.

Суратда: Туркманистон ССР халқ артисти Роза Ҳудайберганова «Болама ўхшайди овозинг сани» қўшиғини ижро этмоқда.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ фотоси.

Анна ҚОВУСОВ

Чўпон куйи

Ҳорғин отар ётиб, дам олур,
Жилоланур олисда шуъла.
Гулхан ёқиб, най чалиб чўпон
Куйлар эди қалбдан ашула.
Кўтарилган қўнғир тутундай
Най садоси тунда учарди.
Тинглар уни атроф — ўтлоқлар
Уни ер ҳам тинглаб, қучарди.

Най куйларди, ўша оддий най,
Нафис эди унинг садоси.
Эслатарди сув жилвасини,
Эсланарди боғлар ҳавоси.
Найни тутиб бармоғи билан,
Ўт ёнида куйларди чўпон.
Оддий оҳанг, эртанги куннинг
Орзуларин куйларди шу он.

ИККИ САҲРО

Яна қуёш ўт-олов пуркаб
Африканинг устидан ўтар,
Ҳансирайди Саҳройи Кабир
Ўтдан куйиб, қовжираб ётар.
Ҳар томонга елиб барханлар
Тентирайди подаларсимон,
Тақир қудуқ, саҳройининг бош
Чағоноғи кўринар шу он.
Ҳаво қизиб, запига олур,
Нафас қисар оташ гармсел.
Қорақумга Саҳройи Кабир
Ҳавас этар, сендай бўлсам дер.

Назармат таржимаси.

НИМАЛАР РЎЙ БЕРМОҚДА?

Лекин уларнинг қалинлиги турличадир. Тошкент шаҳридан шимоли-ғарбда эса палеозой фундаменти яъни палеозой қатламлари ер юзасига анча яқин жойлашган. Унинг чуқурлиги бор-йўғи 1,5 километрдир.

Тоғ жинслари эгилиб, қатлам ҳосил қилган жойда фундаментнинг энг «қалтис» ери чиқиб қолди. Ана шу ердаги қатламлар тоғ жинслари ер остидан келаётган кучга бардош бера олмай ёрилиб кетди. Бу ёрилиш Тошкент ер остида рўй берди. Шу ерда шаҳарнинг марказий кварталлари жойлашган эди. Ер юзасига кетма-кет кўндаланг тўлқинлар чиқабошлади. Шундай қилиб, зилзила бўлди. Товуш частотасидаги тўлқинлар эса зилзилага «тил» ато қилди. Шунинг учун ҳам зилзила вақтида ер ости гумбирлаб турди. Кўндаланг тўлқинлар ҳам, узунаси тўлқинлар ҳам, товуш частотасидаги тўлқинлар ҳам бир вақтнинг ўзида ер юзасига чиқди. Чунки зилзиланинг манбаи 7-8 километр чуқурликда эди. Шаҳар сесканиб кетгандек бўлди. Шаҳардаги вайроналар бир неча квадрат километрга боради.

Тошкентдаги зилзила жуда кичкина зилзиладир. Агарда зилзила манбаи анча чуқурликда бўлса, тўлқинлар ер юзасига кетма-кет келади. Ана ўшанда ер бир неча минут тебраниб туради. Тошкентда эса зилзила бир лаҳзада ўтиб кетди. Юзлаб уйларни бузди.

Тошкентдаги қаттиқ зилзиладан кейин 700 га яқин тебраниш бўлиб ўтди. Зилзиланинг янги манбалари пайдо бўлиб турибди. Кейинги ер қимирлашларнинг кучи баъзан 7 баллга ҳам етди. Манбалар баъзан ер юзасига яқинлашиб, баъзан яна пастлашиб турди. Дастлабки асосий манбадан ўнга, сўлга сурилиб турди. Лекин асосан манбалар зич жойлашгандир.

Шундай қилиб, палеозой фундаменти ёрилиб турибди. Фундамент ён-верида жойлашган қатламлар зилзила кучига қараб бошқачароқ жойлашишга «уринмоқда». Шундай қилиб, қўшимча куч пайдо бўлмоқда. Ҳали мисолимизда айтиб ўтганимиздек, ёғочни синдирмоқчи бўлганимизда ҳам у бирданига синмасдан, аввал эгилади, усти синади, кейин батамом синиб тушади.

Тошкентдаги зилзилани олдиндан айтиб бериш мумкинмиди?

1937 йилда тузилган СССР территориясини сейсмик жиҳатдан районлаштириш картасида Тошкент тарихий сейсмик маълумотларга асосланиб, 7 баллик зонага киритилган эди. Демак, Тошкентда зилзила бўлган тақдирда унинг кучи 7 баллдан ошмаслиги керак эди.

1946 йилда Чатқолда зилзила бўлди. Бу Тошкентдан 250 километр нарида бўлиб, эпицентрда зилзила кучи 9 баллга етди. Тошкентда эса ер 6-7 балл куч билан силкинди. Сейсмик картанинг 1949 йилда тузилган янги нусхасида Тошкент 8 балли зонага киритилган.

Хўш, шаҳарнинг қоқ ўртасида эпицентр бўлиши мумкинлиги харитада кўрсатилганмиди? Бундан деярлик юз йил муқаддам 1868 йилда Тошкентда 8 балли зилзила бўлди. Лекин бу зилзиланинг эпицентри шаҳарнинг ўзидамиди ёки ундан бир неча юз километр наридамиди бу маълум эмас.

1911 йилда «Тошкент» сейсмологик станцияси ишга тушди. Буни қарангки, зилзила эпицентри сейсмостанциянинг тагида экан ва вақти-соати етиб, яъни 26 апрелнинг эрта тонгида эпицентр «ҳунар»ини кўрсатди. 1940 йилдаёқ профессор М. П. Васильковский ана шундай зилзила манбаининг борлигини гумон қилган эди. Тошкент атрофининг геологияси ўрганилиб, шу нарса исботландики, шаҳар тоғ жинсларининг бурмаланган ерида жойланган экан. Буни геологлар флексура деб атайдилар. Учинчи расмда ана шу флексура тасвирланган. У бир неча ўн километрга чўзилган бўлиб, Қоржонтов узилмасининг давомидир.

Ана шу зона Тошкент атрофи флексурали — узилма зонаси деган ном олди. Агар Қоржонтов узилмаси атрофида зилзила манбалари унча чуқурликда жойлашмасдан зилзила кучи 5-7 баллга етса, Тошкент атрофи флексура — узилмаси зонасида зилзила кучлироқ бўлиши — 7 балл ва ҳатто ундан ҳам ошиши мумкин. Шундай қилиб, Тошкент зилзиласининг жойи ва кучи кўрсатилган бўлса ҳам зилзила қачон бўлишини ҳеч ким айтиб беролмайди. Ҳар қалай қатлам бугун ҳам, бундан минг йил кейин ҳам узилиши мумкин.

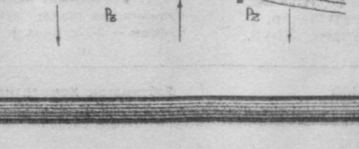

Флексура бундан неча миллион йил илгари пайдо бўлган. Қоржонтов тизмасини итарган куч флексура қанотини кўтарса, унинг асосини чўктирди. Флексура ўса борди. Унинг ядроси бўлина борди. У узилма ҳолига келиб қолди. Навбатдаги узилиш Тошкент ер остида рўй берди. Ана шу ер остида тўпланиб қолган куч, йўқолгач, зилзила ҳам тўхтайди. Эндиликда барча флексура зонаси кучини йўқотиши керак. Янги куч тўпланмоғи учун бир неча юз йил вақт керак бўлади. Ўйлаймизки, эндиликда энергия флексура зонасининг бошқа участкаларида бўшалса керак. Чунки у ерларда Тошкент остидагига нисбатан кўпроқ куч тўпланган бўлиши керак.

Тошкент қайтадан қурилмоқда. Энди 8 баллик зилзилани назарга олган ҳолда уй-жойлар ва иншоотлар қурилмоқда. Шаҳарга ана шу районда бўлиши мумкин бўлган ҳар қандай зилзила ҳам хавфли эмас. Шаҳар аҳли табиат офатининг қорасидан чўчимай, яшайверади, ишлайверади.

(«Знание — сила» журналининг 1966 йилдаги 10-сонидан олинди).

Эйхман бу воқеаларнинг ҳаммасини гўё софдил бир савдогар банкдаги дўстлари билан маслаҳатлашаётгандай хотиржам гапирар, гўё у бегуноҳ одамларни мутлақо ўлдирмагандек эди.

У ҳимоячининг барча саволларига (афтидан адвокат Серватиус олдиндан тушунтириб қўйган бўлса керак) бир хил жавоб берар эди. Ўзи қилган барча ишлар учун юқори ташкилотлар жавобгар. У ўз бўлимига раҳбарлик қилаётган бошлиқларнинг буйруғи билан иш юритган. Шундай экан, ўзи эмас бошлиқлар қилмиши учун жавоб бериши керак.

«Агар мен...» айбланувчи навбатдаги узундан-узоқ жумласини бошлаб, ўзини оқламоқчи бўлар экан, гапга раис аралашади:

«Чамаси сиз бундан икки кун илгари айтган гапимни унутганга ўхшайсиз». Бу ердагилар лекция эшитишга келишган эмас. Чамаси бу масала ҳақида яна кўп гаплар айтадиганга ўхшайсиз, лекин сиздан буни сўраётганимиз йўқ. Ўзингизга берилган саволларга тўғри, лўнда жавоб берасизми, йўқми!»

«Жавоб бераман!» — дейди Эйхман бўйсунувчан оҳангда. Лекин унинг ўнг қўли, одати бўйича шимининг чоки бўйлаб бир кўтарилиб тушганини ҳеч ким сезмай қолди. Шунга қарамай у ташқи қиёфасини ўзгартирмасликка ҳаракат қилар эди.

Яҳудийлар мол-мулкини мажбуран мусодара қилиш ҳам «буйруқ асосида» амалга оширилган. Веналик яҳудийларни сургун қилиш ҳақида Гейдерих бўлими буйруқ берган, француз яҳудийлари ташқи ишлар министрлиги ва нацист элчиси Абецнинг кўрсатмаси билан сургун этилган, Голландия яҳудийлари «рейх комиссари» Сайс-Инкварт буйруғи билан қириб юборилган. Ўша пайтларда барибир яҳудийларнинг ажали ташқи ишлар министрлиги қўлида эди.

Лекин Эйхманнинг ташқи ишлар министрлигида 1941 йил 12 сентябрь куни ёзган хатига нима деса бўлади? У бу хатда норвегиялик яҳудийларни сургун қилиш ҳақида ёзган, Радемахер эса ўз қўли билан бу хат четига шундай сўзларни белгилаб қўйган эди.

«Штурмбанфюрернинг маълумотига қараганда (Норвегия яҳудийларини)* рейх территорияси ва «генерал губерниясига» қабул қилиш амалда мумкин эмас. Бу ерда Германиянинг ўзидаги яҳудийларни жойлаштиришнинг ҳам имкони бўлмай турибди. Эйхман уларни отиб ташлашни таклиф этади». Эйхман бу хатни кўрганида бир оз хижолат чекади. Унинг энтак-энтак гапларидан ўзи «одамларни отиш ҳақида буйруқ чиқармаганлиги» маълум бўлади.

Йўқ у ҳеч қаерда, ҳеч қайси масалада айбдор эмас. У сербиялик яҳудийлар олдида ҳам, хорватлик яҳудийлар олдида ҳам, грециялик яҳудийлар олдида ҳам айбдор эмас. Грецияда яҳудийлар масаласини «ялписига ҳал этиш» билан Вислицени шуғулланган, Руминияда бу ишни элчи Килленберг олиб борган, Словакияда эса, бу иш билан Людин шуғулланган.

Бу ишларни Эйхмандан бошқа одамларгина қилган. «Бундай ишлар» билан биргина одам, фақат Эйхман ҳеч қачон шуғулланмаган!

Ташқи ишлар министрлигининг IУБ4 бўлими билан ҳамкорликда олиб борган ишлари, босиб олинган мамлакатларда яҳудийларни қириб юборишда қўлланилган даҳшатли тадбирлар Эйхманни қизиқтирмайди. «Мен транспорт ишларини тартибга солувчи техникавий вазифаларни бажардим холос» дейди у.

Лекин «Венгрия операцияси» да аҳвол бошқача эди. «1944 йил 10 август куни хавфсизлик комиссиясининг коменданти доктор Гешке ҳузурида — Маутхаузенда бўлишим керак эди. Шундан сўнг Мюллер барча яҳудийларни Венгриядан Шарққа сургун қилиш ҳақида буйруқ берди. Мен Венгрияга тааллуқли булган буйруқни олдим, Будапештга келдим. Хавфсизлик полицияси комендантининг референти сифатида ишлашим керак эди. Дастлаб мен ўз вазифамни яхши билмас эдим. «Уларни сургун қиламиз, лекин энг аввал Венгриянинг ҳукмрон доиралари билан келишиб олиш керак»,— дейишарди. Менинг вазифам поездларнинг ҳаракат графигини тузиб чиқиш эди. Лекин Вейзенмайернинг ўзи транспортни қаёққа жўнатиш кераклигини рейхдан сўраб олди. Бировни қамоққа олиш ҳам, мол-мулкини мусодара қилиш ҳам менинг вазифамга кирмас эди. Бу хавфсизлик полицияси комендантининг вазифаси эди. Гарчанд ҳозир буни ғайритабиий деб билсангиз ҳам, мени бир чеккага чиқариб қўйишди. Мен фақат ҳисоботлар бериб туриш билан чекланганман, холос. Ишонмасангиз ҳужжатлардан қараб билишингиз мумкин. Охрана билан қўшиб ҳисоблаганда бўлимимда ўн беш-йигирма киши бор эди. У пайтларда менинг бўлимимда иш осойишта борар эди. Фақат орадан ўн турт кун ўтгач, мен Швабенбергга кўчдим. Шу кунгача мусофирхонада яшаб келаётган эдим. Бир куни мусофирхонага Бехер келиб, ўзининг Гиммлернинг махсус вакили сифатида СС жангчилари учун Венгриядан турли-туман бойликлар олиб кетишга келганлигини айтди. Бундан ташқари у эмиграция қилиш ҳақидаги рухсатномани ҳам айтишга келган экан. Шундай қилиб, мени, бу ишларга ҳали яхшироқ англаб етмаган бир кишини полиция эмиграция қилиш ишларига қўшиб қўйишди. Мен Бехернинг бу ишидан ғазабландим. Лекин махсус вакил деярли ҳар куни менинг ҳузуримга келар, бўйнимга чиқиб олган эди. У эвакуацияни тезлаштиришга уринар, асабий бир ҳолатни вужудга келтиришга ҳаракат қилар, бундай аҳволда фюрернинг буйруғини тезроқ бажариш учун имконият бўлишини тушунар эди. Ўзи бирон-бир мутахассисликни билмаган киши менга буйруқ берар, елкамга чиқиб олишга уринар эди...»

Бу «савдо» (1 миллион яхудийни 10 минг юк машинасига алишиш савдоси)ни Эйхман ўйлаб топди. У Бехерни даврадан чиқариб юборишга уринар эди. Берлиндагилар бу планни маъқуллаб шундай кўрсатма бердилар:

«... Ёэль Брандт яҳудий ташкилотларининг таклифи чет элда қабул қилинганлиги ҳақида ариза олиб келмагунча, яҳудийларни сургун қила берамиз». Мен ана шундай буйруқ олган эдим ва бу буйруқни ўзгартиришга ҳаққим йўқ эди дейди Эйхман.

Шундай қилиб у Венгрияда рўй берган ҳодисалар учун айбдор эмас. У ўзининг боғидан олча ўғирлагани учун венгер болани уриб ўлдирганлигини ҳам эслай олмайди. «Чамаси гувоҳ адашаяпти», дейди у.

Эйхман «одамларни газ билан бўғиб ўлдиришда иштирок этмаганман» деганидан сўнг, 1961 йил 7 июль куни ҳимоячи айбланувчини гувоҳ сифатида сўроқ қилишни тўхтатади.

* Автор изоҳи.

(ДАВОМИ. Боши газетанинг 8 — 30 октябрь ва 1 — 15 ноябрь сонларида).

(Давоми бор).

Спорт

ФУТБОЛ МУСОБАҚАЛАРИ ТУГАДИ

Шаҳар биринчилиги учун ўтказилган футбол мусобақалари уч ойдан кўпроқ давом этди. Бу курашда командалар икки группага бўлиниб, ўзаро беллашдилар. Кескин спорт кураши остида ўтган матчларда иккинчи группа бўйича Тошкент аэрофлот футболчилари биринчи ўринни эгалладилар. Иккинчи ва учинчи ўринларни «Ёш куч» спорт жамияти ва «Ўзбексельмаш» заводи футболчилари бўлишиб олди.

Иккинчи группа бўйича қатнашган тўққиз клуб орасида энг яхши натижа кўрсатган пойтахтимиз аэрофлот футболчилари келгувси йил пойтахт биринчилиги учун биринчи группада кураш олиб боради.

Биринчи группада қатнашаётган 13 клуб ўртасида ҳозирча «Восток», «Звезда», «Спартак», «Тошкенткабель» командалари пешқадамлик қилмоқда. Бу тўрт команда республика биринчилиги учун ҳам республикамиз областлари чемпионлигини қўлга киритган футбол коллективлари билан куч синашди. «Звезда» чарм тўп усталари фахрли биринчи ўринни олиб, 1967 йилда СССР биринчилиги учун «Б» класс бўйича Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон командаларининг аутцайдери билан «Б» классига чиқиш учун кураш олиб боради.

Шаҳар биринчилиги учун ўтказилаётган футбол мусобақаларида кўпгина маҳоратли ёш футболчилар борлиги аниқланди. Экскаватор, Ўзбексельмаш, Ташсельмаш заводи футболчилари орасида айниқса ёш, келажаги порлоқ футболчилар республикамиз футбол аренасига кўтарилдилар.

КУЧЛИЛАР ФОРУМИ

17 ноябрда пойтахтимизда мамлакатимизнинг энг кучли гимнастикачилари СССР биринчилиги учун кураш бошлайдилар. Бу чиройли ва пластик ўйин ихлосмандлари «Ёшлик» манежидан зангори экранлар орқали ҳам моҳир гимнастикачиларнинг гўзал ҳаракатлари ни, машқларини кўришлари мумкин. Бу мусобақада ишқибозлар жаҳоннинг абсолют чемпиони Михаил Воронин, яқинда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатида уч марта олтин медал олган жаҳон чемпиони Наташа Кучинская, жаҳон чемпиони ҳамшаҳаримиз Сергей Диамедовларни кўрадилар.

Шунингдек, ўз маҳоратлари ва истеъдодлари билан фақатгина иттифоқимиздагина эмас, чет элларда ҳам катта шуҳрат қозонган, хизмат кўрсатган спорт мастерлари Борис Шахлин, Лорис Латинин, Палина Астахова, Юрий Титов ва бошқаларнинг чиқишларини томоша қиладилар.

Мусобақалар икки группада ўтказилади. Энг кучли — биринчи группада МАСК, «Динамо», «Буревестник», «Труд», «Спартак» ва «Локомотив» кўнгилли спорт жамиятларининг гимнастикачилари бор.

Иккинчи группани эса профсоюз ташкилотларининг гимнастикачилари ташкил этган. Ўзбек гимнастикачилар мактаби бу мусобақада ўзларининг энг кучли спортчилари билан қатнашадилар. Сергей Диамедовдан ташқари Геннадий Норфенов, Анатолий Мазур, Николай Махорт, Владимир Орловский, Акоп Акопян, Диас Руми, ака-ука Эдуард ва Роман Саркинлар, Владимир Житков, Виктор Сницер, ёш гимнастикачилар Валерий Отабоев, Николай Жесанлар бор.

Назеисда Мяус, Зайнаб Нуриева, Тамара Чехович, Лидия Луцкина, Наталия Карабейникова, Наталья Сквенцова каби Ўзбекистон гимнастикачи қизлари ҳам республикамиз спорт шарафини ҳимоя қиладилар. Бу спортчилар республикамизнинг турли жамиятлари номидан иштирок этадилар.

Бу катта форум ўзбек спортчиларининг СССР тўртинчи халқлар спартакиадаси олдидан кўрган тайёргарлигининг жиддий синови бўлади.

«Пахтакор»нинг рақиблари

«ДИНАМО» (МОСКВА)

Москванинг «Динамо» коллективи мамлакатимизнинг энг кучли командаларидан бири ҳисобланади. Бу команда футболчилари мамлакат чемпионати ўйинларида 28-марта қатнашаётир. Бу давр орасида улар ўн марта СССР чемпиони унвонига эга бўлиб, олтин медаллар билан тақдирланган ва саккиз марта кумуш, икки марта бронза медалларнинг эгаси бўлган эдилар. Икки марта СССР хрусталь Кубогига ўз имзоларини чекканлар. Бу ютуқларнинг ўзиёқ динамочилар билан ҳисоблашмаслик ёмон натижаларга олиб келишидан далолат беради.

Динамочилар биринчи давра учрашувларида 1+4+2+4 система асосида майдонга чиққан бўлсалар, иккинчи давра матчларида эса, 1+4+3+3 система асосида ўйнамоқдалар. «Динамо»нинг қайси бир линиясини олмайлик, унда тажрибали, маҳоратли, юксак техникага эга чарм тўп усталарини кўрамиз. Жаҳонда тенги йўқ дарвозабон Лев Яшин динамочиларнинг юраги, кўкрак қалқони ҳисобланади. Александр Ракитский ҳам унинг содиқ ўринбосари эканлигини бу йилги масъулиятли учрашувларда исботлади. В. Глотов, В. Иванов, Г. Рябов, Э. Мудрик каби СССР спорт мастерлари кучли ҳимоя линиясини ташкил этган.

Ю. Авруцкий, Ю. Вшевцов, Б. Кох, В. Фадеев, И. Численколар москваликлар ҳужум линиясининг ўзагидир. Бу моҳир, тезкор ўйинчилар майдонда кенг, эркин манёврлар қилиб, ҳар қандай ҳимояни буза олишга қодир. Италия ва СССР терма командалари учрашувида жаҳоннинг энг кучли ҳимоячиларидан ҳисобланган Факетти («Интернационале») ҳам И. Численкони ўйиндан бетараф қилиб қўйиш учун қанчалик уринмасин, уддасидан чиқолмаган эди. Ҳа, ҳақиқатдан ҳам бу ўйинчи юксак техникага эгадир...

Бугунги учрашувда «Пахтакор» нинг ҳимоя линияси ўзининг мустаҳкамлигини яна бир бор кўрсатса, ярим ҳимоячилар ёрдамида ҳужумчиларимиз ҳамжиҳат бўлиб, уюшган ҳолда ўйнасалар, қимматли икки очкони олишларига ҳеч шак-шубҳа йўқ. Чунки «Пахтакор» Москванинг ҳар қандай командаси билан жуда эркин ўйнайди.

Ўтган йили бу икки эски рақиб учрашувида пахтакорчилар 2:0 ва 2:1 ҳисобида ғалаба қозонгандилар. Биринчи даврадаги дуранг натижани ўзгартириб, ҳамшаҳарларимизнинг бугунги матчда ғалаба қозонишларига умидвормиз.

Н. РАҲИМЖОНОВ.

Суратда: республика Олий спорт мактабининг теннис бўлими бош тренери Генрих Дашевский иккинчи разрядли ёш теннисчи Забихулла Раҳматуллаев билан машғулот ўтказмоқда.

М. Нуриддинов фотоси.

ҲАР ТЎҒРИДА

Ёқутия ёнидаги Мағарас посёлкасининг аҳолиси кутилмаган меҳмонни хурсандлик билан кутиб олишди; улар ёнига лось келди. У ҳазилмутойиба билан кутиб олаётган кишиларга эътибор бермай, кўча бўйлаб аста қадам ташларди. Уйлар ёнида тўхтаб, экинларга назар ташларди. Меҳмон чорвачилик фермаси ёнида тўхтаб, у ердаги ишлаётган кишиларга анча тикилиб турди. Уни оғилга киритмоқчи бўлган кишилардан норози бўлгандек, орқасига қайтиб, буталар ичида кўздан ғойиб бўлди.

Бу меҳмондорчилик ҳатто кўпни кўрган кишиларни ҳам ҳайратлантирди. Чунки шохдор махлуқ ҳамиша ҳушёр, ўрмонда ҳар ким унга яқинлашвермайди. Бу ерда эса «тайга гўзали» ўзи одамлар ёнига келди.

— Бизнинг меҳмондўстлигимизни синамоқчи...

Бундан анча муқаддам Айхал посёлкаси кончилари ҳам шундай воқеа шоҳиди бўлишган эди. Бу ажойиб лось ер қазиш машиналари ва автомобиль моторларининг гуриллаб ҳуркитишига эътибор бермай, бинолар ёнида сайр қилиб юрди. Ниҳоят ўз томошасидан хурсанд бўлгач, аста-секин посёлкадан узоқлашди. Эҳтимол ўз аждодларига таассуротини ҳикоя қилиб бериш учун кетгандир.

Ёқутистонда лось овлаш ман этилган. Бу ҳайвонлар ўзларини дадил тутиб Узоқ Шимолнинг посёлкаларида тез-тез кўринадиган бўлиб қолди.

* * *

Алоқа ходими Жорж Раффен махсус комиссия томонидан Англиядаги «идеал эр» деб тан олинди. Сабаби қуйидагича: у «хотинига кир ва идиш-товоқ ювишда ёрдам беради, ҳафтада бир марта бозор қилади, пирог пишира олади. Ҳеч қачон хотини билан жанжаллашмайди. Ҳар куни кечқурун кийимини шкафга солиб, эрталаб хотинига ётган жойида нонуштасини элтиб беради».

* * *

Андорра давлатида почта бўлимида сейфни бузганлиги учун қамоқ муддатини ўтаётган 37 ёшли немис яқинда қочиб кетди. У мамлакатдаги ягона маҳбус эди.

* * *

Лондон меҳмонхоналаридан бирида барча хизматчилар ишдан бўшатилди. Шу муносабат билан рекламада қуйидагича ёзилган эди: «бизнинг меҳмонхонамизга келинг, роҳатланасиз. Сизга ҳеч ким халақит бермайди. Ёмон хизмат қилганлари учун шикоят қиладиган одам ҳам йўқ».

* * *

Огайо штатида (АҚШ) энг семиз хотин учун конкурс эълон қилинди. Конкурс шартлари қуйидагича: иштирокчининг бўйи 190 сантиметрдан паст бўлмаслиги, вазни 100 килограмм бўлиши керак. Улар темирни эгиб, асов отларни бошқара билишлари керак.

* * *

Яқинда Беркшир графлигида (Англия) итлар учун биринчи даражали дам олиш уйи очилди. Ҳар бир номерда меҳмонхона ва радиоприёмник бор. Итлар ўзларини уйларидагидек яхши ҳис қилишлари учун шароит яратиш мақсадида радио орқали шовқин-сурон товушлари эшиттириб турилади.

Сирли қурол

Ер қимирлашнинг оғир оқибати Лутфулла Усмонов оиласига ҳам кулфат келтирди. Улар яшаган уй йиқилиб, «Октябрь» массивидан участка олишди. Кунлардан бирида Лутфуллага ойиси:

— Ўғлим, бориб бузилган ҳовлимиздаги тахталарни йиғиштириб қўйсанг, — деди.

Лутфулла Максим Горький кўчасидаги уйларига келди. Бузилган тахта ва ёғочларни олиб бир жойга тахлар экан, кўзи ярақлаган металлга тушди. Бу оғир металлни олиб чангдан тозалади. Тўпонча. Қараса, унинг устига лотинча сўзлар ёзилган.

«Парабеллум» типидаги бу қурол дарҳол оператив-қидирув бўлимига келтирилди.

Октябрь район милиция бўлимининг бошлиғи 19-ишчи ёшлар мактабининг 9-синф ўқувчиси Лутфуллага ташаккур билдирди.

И. САЙФУЛЛАЕВ,
милиция младший лейтенанти.

А. Довженко номидаги Киев киностудияси «Энди ўзинг биласан» фильмини тайёрламоқда.

Суратда: И. Гроза ролида РСФСР да хизмат кўрсатган артист П. Глебов ва Макар ролида артист Г. Юхтин.

Ю. МОСЖЕННИК фотоси.
ТАСС ФОТОХРОНИКАСИ.

ҲОДИСА
ИЛИНДИ

Фароғат Ҳасановани излаган киши уйидан эмас, кўпроқ бозордан топар эди. Унинг учун бозор уй-рўзғор, бола-чақа, ота-онадан ,ҳам устун турарди. Шу бозорни деб ўн тўққиз йил турмуш қилган эри Боқижон Ғуломовдан ажралиб, етти ўғлини тирик етим қилди. У ҳақда Боқижон ака қуйидагича ҳикоя қилиб берди.

— Мен бу хотин билан ўн тўққиз йил турмуш қуриб, ўн тўққиз соатлик лаззат топмадим. Ўзбекистон ССР Олий суди уни оналикдан маҳрум қилиб, болаларни тарбиялашни менинг зиммамга юклади. Болаларни мактаб-интернатга бердим. Интернатда олтинчи синфда ўқиётган тўнғич ўғлим Турсунбойни олиб келиб бозорда майда-чуйда сотиш, у сотадиган молларни сумкада ушлаб туришни ўргатди. Мана оқибатда ўғлим ўн етти ёшга кириб саводсиз бўлиб қолди. Бирор ерда ишламайди. Эртадан-кечгача бозорда сумка кўтариб умри ўтади.

Ҳа, Фароғат Ҳасанова ширин-шакар ўғиллари Турсунбой, Эргаш, Рихсибой, Бахтиёр, Баҳодир, Ғайрат, Шавкатни бозордаги фойдага алмаштирди. Болалар ёшликдан она меҳрини кўрмай, отанинг қўлида тарбияланишди. Уларнинг бир қисми мактаб-интернатда ўқимоқда. Ниҳоят энг кенжа ўғлини ҳам яқинда маҳалла суди эрининг тарбиясига ўтказиб берди.

Фароғат ўзининг қари ота-онасини ҳам тез-тез дўппослар, қўшнилар уларни кўпчилик ҳолларда ажратиб қўяр эди. Эрини ҳам бир неча бор уриб, ҳақорат қилган. Лекин қандай бўлмасин Боқижон ака уни тўғри йўлга солмоқчи бўлди.

— Хотин, нимангкам? Ейиш-ичишдан каминг бўлмаса, қўчқордек ўғилларинг бор. Мана боғ-роғ, агар уйда зериксанг колхозга чиқиб ишла.

— Мен ёшлигимдан бозорда қорин тўйғазганман. Менга етти боланг тугул, етмиш боланг бўлганда ҳам кераги йўқ. Савдогарчилигимни қўймайман. Керак бўлса итваччаларингни боқиб ол.

У аёлга на оқсоқоллар, на маҳалла катталарининг гапи кор қилди. «Қизил Ўзбекистон» колхозидан отасининг Чиғатой кўчасидаги 119-уйига кўчиб келди. Тилсиз (соқов) ота-оналарига ҳам тинчлик бермай, уларнинг бошида мушт ўйнатди. Эртадан-кечгача бозор билан куни ўтди. Қанчалик айёрлик қилиб, милиция ходимларига чап бермасин, у қўлга тушди.

...Бу шундай бўлди. Фароғат Переяславский кўчасида Тургуной Султонбердиева билан Бибиш Абзиевага ҳар бири 24 сўмдан 10 дона болалар жемперини сотди. Қозоғистоннинг Еттисой районидан келган бу аёлларга ўнта жемперни Сағбон кўчасининг Тарих проездидаги 5-уйдан олиб чиқиб берди. Уй эгаси Зарофат Зиёмуҳамедова чайқовчининг молларини сақлар экан. Олувчилар яна бошқа жемпер олмоқчи эканликларини айтишди.

Фароғат Ҳасанова уларни бир чеккага чақирди.

— Агар олсаларинг, яна топиб бераман. Аммо унинг баҳоси 30 сўмдан.

— Майли, оламиз, — дейишди улар.

Фароғат Ҳасанова бу икки аёлни Уйғур кўчасининг узумзор проездидаги 24-уйга олиб келди. Ўша уйдан уларга яна ўнта жемпер олиб берди. Бу уйнинг эгаси Исомуҳамедова ҳам Фароғат Ҳасанованинг молларини сақлар экан. Кейин харидорлар яна буюм олишмоқчи бўлди. Энди Ҳасанова уларни Уйғур кўчасининг Узумзор проездидаги 31-уйга бошлаб келиб, у уйдан ҳам ҳар бири 35 сўмдан тўққизта жемпер топиб берди. Худди шу пайтда у милиция ходимлари томонидан ушланди.

Фароғат Ҳасанова ва юқоридаги уйлар тинтув қилинганда, 60 га яқин жемпер, бир нечта гилам, қимматбаҳо буюмлар ва кўп миқдорда пул топилди. Чайқовчи қанчалик фирибгарлик қилишга уринмасин, барибир жиноят устида тумшуғидан илинди.

Ашаддий чайқовчи Фароғат Ҳасановани қўлга тушириш ва фош қилишда милиция старший лейтенанти Ботирали Юсупов билан участка вакили, милиция младший лейтенанти Моҳият Ғуломов ниҳоят сезгирлик билан иш олиб боришди. Ўшаларнинг хизмати туфайли чайқовчи фош этилди. Фароғат Ҳасанованинг иши юзасидан тергов бошланди. Энди Фароғатни мол билан таъминловчиларни ҳам аниқлаш терговчиларнинг маҳоратига боғлиқ.

Ҳ. ҲАКИМОВ.

Редактор
С. М. КАРОМАТОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Телевидение

16 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 17.00 — **Ўлкангни ўрган** (мактаб ўқувчилари учун), 17.45 — **Телевизион янгиликлар.**

18.00 — **«Пахтакор» (Тошкент) — «Динамо» (Москва) командалари ўртасида футбол,** танаффус вақтида — **Телевизион янгиликлар.**

Рус тилида: 19.45 — **Ҳаётга йўл** (телеспектаклнинг (2-серияси).

21.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 17.00 — **Қурбақа малика** (болалар учун мультфильм), 17.45 — **Тошкент янгиликлари,** 17.55 — **Музикали** танаффус, 18.35 — **Телеспектакль.**

20.05 — **Эртаги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 20.10 — **Ҳужжатли фильм,** 21.00 — **Тошкент янгиликлари,** 21.10 — Ўзбекистонда Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси. **Туркман куйлари,** 21.50 — **Қизлар** (бадиий фильм).

Театр

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 16/XI да **Дилором,** 17/XI да **Жизель.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 16/XI да **Парвона** (билетлар сотилган), 17/XI да **Алишер Навоий.**

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — Ўзбекистонда Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси — 17, 18/XI кеч соат 8 яримда **Эстрада концертлари.** Билетлар сотилмоқда.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — («Шапито») — Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи **Иван Рубан, ўзбек цирк коллективи ва қизиқчилар группаси.**

Кинотеатрларда

16 НОЯБРДА

Уруш ва тинчлик (2-серия)— САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 5 ярим, 7 ярим ва 9-15 минутда).

Дадил қадам — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК», «ВОСТОК» (кечқурун), «ЮЛДУЗ» (кеч соат 6 ва 8-45 минутда).

Енгилмас батальон — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «ДРУЖБА» (2-залда), СОБИР РАҲИМОВ номли (кечқурун).

Партизан каккулари — СОБИР РАҲИМОВ номли (кеч 8 да).

Улар 18 да эдилар — «МОСКВА» (кечқурун).

Узоқдаги ёр — «ДРУЖБА» (1-залда кечқурун).

Леди Гамильтон — «МИР» (кечқурун).

Тунги бўса — «СПУТНИК» (кеч 9 да).

1967 йил, январь ойидан «ОГОНЁК» ЖУРНАЛИ ТИПИДА
ойлиқ ижтимоий-сиёсий, адабий-бадиий, безакли
„ГУЛИСТОН"
ЖУРНАЛИ
ўзбек тилида
ЧИҚА БОШЛАЙДИ

Обуна баҳоси: 1 йилга — 3 сўм 60 тийин, 6 ойга — 1 сўм 80 тийин, 3 ойга — 90 тийин.

Журналга обуна «Союзпечать» бўлимлари ва агентликларида, алоқа бўлимларида, шунингдек корхона ва ўқув юртларидаги жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриёти.

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР ҲАМДА ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
Ўзбек тилида чиқадиган
„ТОШКЕНТ ОҚШОМИ"
ва рус тилида чиқадиган
„ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ"
НОМЛИ КЕЧКИ ГАЗЕТАЛАРГА ТУРЛИ ХИЛ
ЭЪЛОНЛАР
ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси 26-уй. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бирлашган нашриёти. 3. қават 79-хона (якшанба кунлардан бошқа ҳар куни кундуз соат 2 дан 4 гача).

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 бет

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Киров кўчаси, 22-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор В3-02-49 дан В3-02-58 гача. Қўшимча телефонлар: секретариат ва иллюстрация бўлими — 5-62; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари бўлими—3-66; саноат, қурилиш ва шаҳар хўжалиги бўлими — 3-66; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — 7-83; фан, олий ўқув юртлари ва мактаблар бўлими — 7-83; физкультура ва спорт бўлими — 3-79; Ахборот бўлими — 3-78; (шаҳар телефони В3.65-57); хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 3-79; эълонлар бўлими — 5—07 (шаҳар телефони — В38142).

16 НОЯБРЬ, 1966 Й. Р. 14439 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64579. Нашр. Г. 2901.